Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

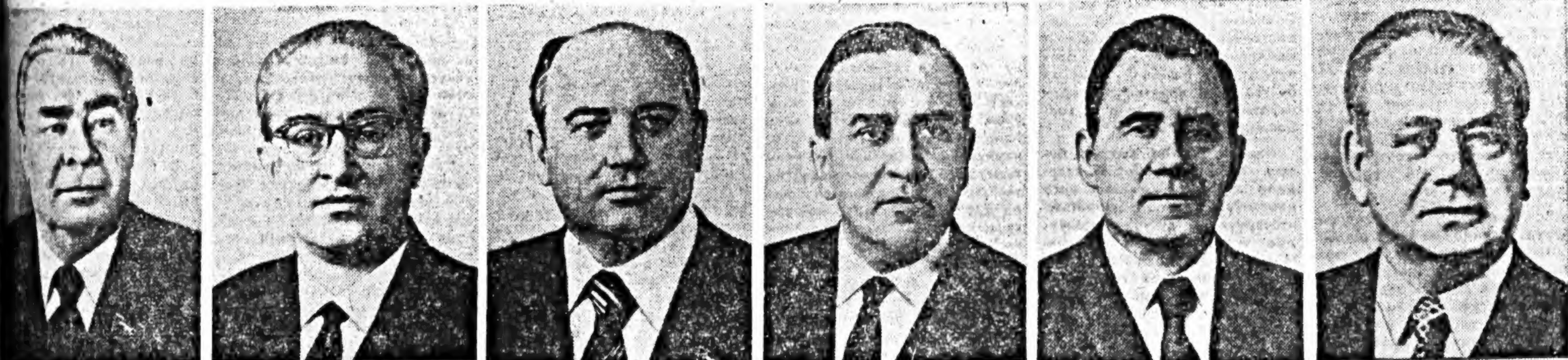

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ,
БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...ннай 1921 оной ...брини 21-hээ гарана | № 54 (15677) | 1981 оной мартын 5, четверг | Сэн 2 мүнгэн.

КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДЭЙ ПОЛИТБЮРО

Л. И. БРЕЖНЕВ. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь.

Ю. В. АНДРОПОВ. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн.

М. С. ГОРБАЧЕВ. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь.

В. В. ГРИШИН. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн.

А. А. ГРОМЫКО. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн.

А. П. КИРИЛЕНКО. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь.

Д. А. КУНАЕВ. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн.

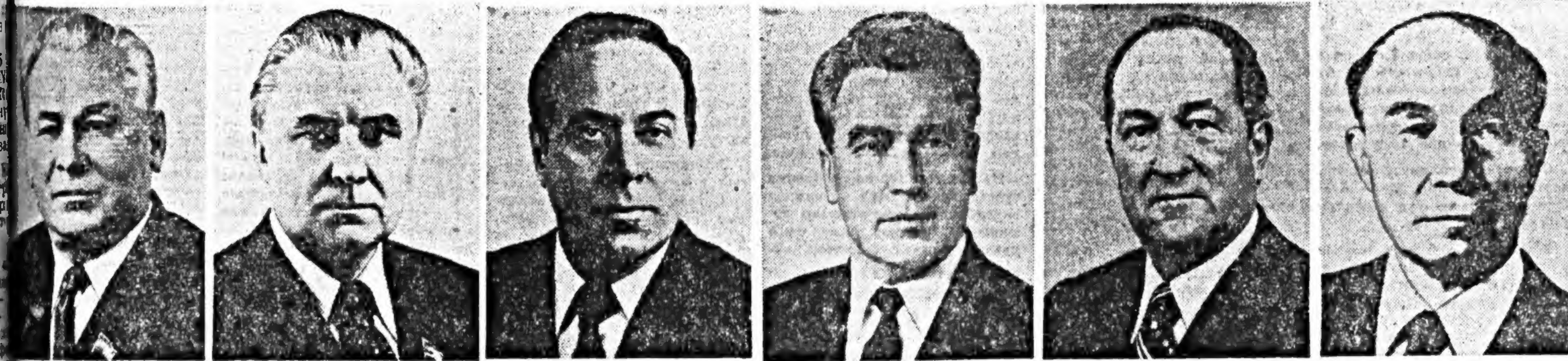
А. Я. ПЕЛЬШЕ. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи КПК-гай түрүүлэгшэ.

Г. В. РОМАНОВ. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн.

М. А. СУСЛОВ. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь.

Н. А. ТИХОНОВ. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн.

Д. Ф. УСТИНОВ. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн.

К. У. ЧЕРНЕНКО. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь.

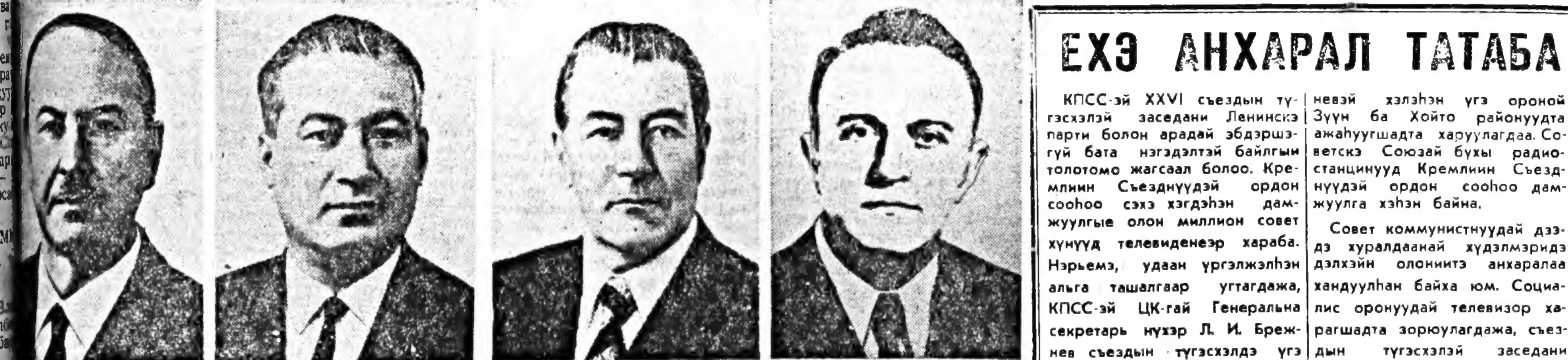
В. В. ЩЕРБИЦКИЙ. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн.

Г. А. АЛИЕВ. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат.

П. Н. ДЕМИЧЕВ. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат.

Т. Я. КИСЕЛЕВ. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат.

В. В. КУЗНЕЦОВ. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат.

Б. Н. ПОНОМАРЕВ. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, КПСС-эй ЦК-гай секретарь.

Ш. Р. РАШИДОВ. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат.

М. С. СОЛОМЕНЦЕВ. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат.

Э. А. ШЕВАРДНАДЗЕ. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат.

И. В. КАПИТОНОВ. КПСС-эй ЦК-гай секретарь.

В. И. ДОЛГИХ. КПСС-эй ЦК-гай секретарь.

М. В. ЗИМЯНИН. КПСС-эй ЦК-гай секретарь.

К. В. РУСАКОВ. КПСС-эй ЦК-гай секретарь.

Г. Ф. СИЗОВ. КПСС-эй Центральна шалгалтын комиссиин түрүүлэгшэ.

ЕХЭ АНХАРАЛ ТАТАБА

КПСС-эй XXVI съездын түгэсхэлэй заседани Ленинскэ парти болон арадай эбдэршэгүй бата нэгэдэлтэй байлгын толотомо жагсаал болоо. Кремлиин Съезднүүдэй ордон соohoo сэхэ хэгдэhэн дамжуулгые олон миллион совет хүнүүд телевиденеэр хараба. Нэрьемэ, удаан үргэлжэлhэн альга ташалгаар угтагдажа, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежнев съездын түгэсхэлдэ үгэ хэлэhэн байна.

Хэмэл ододой туhаламжаар «Восток» гэжэ программаар, мүн «Орбитэ» гэдэг замбуулинай системээр съездын түгэсхэл, нүхэр Л. И. Брежневэй хэлэhэн үгэ ороной Зүүн ба Хойто районуудта ажаhуугшадта харуулагдаа. Советскэ Союзай бүхы радиостанцинууд Кремлиин Съезднүүдэй ордон соohoo дамжуулга хэhэн байна.

Совет коммунистнуудай дээдэ хуралдаанай хүдэлмэридэ дэлхэйн олониитэ анхаралаа хандуулhан байха юм. Социалис оронуудай телевизор харагшадта зорюулагдажа, съездын түгэсхэлэй заседани «Интервиденеэр», «Интерспутник» гэжэ хэлхеэ холбооной уласхоорондын каналнуудаар дамжуулагдаба. Азиин, Америкын, Африкын хэдэ хэдэн капиталис ба хүгжэжэ байгаа оронуудай телевизионно эмхинүүд Москваhаа хэhэн дамжуулгануудые барижа абаа.

(ТАСС).

УЛААН ТУГ БАРЮУЛАГДАБА

Зэдын районой Оёорой совхозой хүдэлмэришэд, мэргэжэлтэд, алба хаагшад арбадахи табан жэлэй туршада эршэтэй hайнаар хүдэлжэ, түсэб, уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэжэ, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй дамжуулгын Улаан туг ба дипломдо хүртэhэн байна. Һаяхана совхозой соёлой байшан соо мүрысөөндэ илаhан коллективтэ үндэр шагнал барюулагдаба.

Баяр ёhололой суглаае совхозой парткомой секретарь С. Г. Дармаев нээгээд, КПСС-эй обкомой секретарь А. А. Бадиевта үгэ үгэбэ. Үгэ хэлэгшэ совхозой коллективые ажалдаа эрхим амжалта туйлажа, үндэр шагналда хүртэhөөрнь амаршалаад, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй ба ВЦСПС-эй дамжуулгын Улаан туг дипломтойгоор барюулба.

Суглаан дээрэ харюугай үгэ Соростын фермын hаалишан З. Ц. Дамбаева, эхэ хонидой отарын хонишон С. Г. Фофанов, Каландаришвильскэ сельскэ Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ Г. Г. Будаев, КПСС-эй Зэдын райкомой нэгэдэхи секретарь С. Б. Жаргалов гэгшэд хэлэбэ.

Эндэ совхозой түрүү хүнүүдтэ Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамота, «Социалис мүрысөөндэ илагша» гэhэн тэмдэгүүд барюулагдаа. Районой түб Петропавловка тосхоной соёлой байшангай уран hайханай бүлгэмэй артистнар суглаанда хабаадагшадта концерт харуулаа.

Д. АЮШЕЕВ, манай корр.

Л. И. БРЕЖНЕВ Ю. ЦЕДЕНБАЛТАЙ УУЛЗАБА

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежнев МНРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, МНР-эй Арадай Ехэ хуралай Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. Цеденбалтай мартын 3-да уулзаба.

Хөөрэлдөөнэй үедэ КПСС-эй ба МНРП-гэй, Советскэ Союзай ба Монголой Арадай Республикын хоорондохи харилсаае саашадань хүгжөөн бэхижүүлгын асуудалнуудаар hанамжануудаа хэлсэhэн байна. Монгол орондо социалис общество амжалтатайгаар байгуулхын тула совет-монгол али бүхы харилсаа холбоон онсо шухала удха шанартай байна гээд тэмдэглэгдээ.

КПСС-эй түүхэтэ XXVI съезд дэлхэйн социализмын теори ба практикада элитэ ехэ хубитаяа оруулха байна гэжэ Ю. Цеденбал хэлэбэ. Л. И. Брежневэй найруулhан гадаадын политическэ программые Монголой коммунистнууд бүримүhэн hайшаана. Эб найрамдал ба арадуудай аюулгүй байдал бэхижүүлхэ, Ази түбидэхи, Алас-Дурна зүгтэхи байдалые hайжаруулха, хёмороо зүришэлдөөе, шахардуу шанга байдалые зайсуулан сараха талаар шэглүүлэгдэhэн гүнзэгы ехэ дурадхалнууд энэ программа соо оруулагданхай.

Монгол аха дүүнэртэеэ үни холынгоо хани барисаае совет арад, совет коммунистнууд наринаар сахидаг, МНР-эй интернационалис эдэбхитэй политикые үндэрөөр сэгнэдэг юм гэжэ Л. И. Брежнев тэмдэглээ.

Халуун дулаан, хани барисаанай оршон байдалда үнгэрhэн уулзалга зүбшэн хэлсэгдэhэн бүхы асуудалнуудаар ниитэ нэгэн hанал бодолтой байhыень баталба.

КПСС-эй ЦК-гай секретарь К. В. Русаков уулзалгада хабаадалсаhан байна.

Л. И. БРЕЖНЕВ Т. ЖИВКОВТЭЙ УУЛЗАБА

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежнев БКП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, НРБ-гэй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ Т. Живковтэй мартын 3-да уулзаба.

—XXVI съезд нэн түрүүн совет эб найрамдалта программые бүтэмжэтэй hайнаар хүгжөөhэн съезд боложо, түүхэдэ орохо байна,—гэжэ Т. Живков хэлээ.—Уласхоорондын шахардуу байдал hуларуулгын политикые үргэлжэлүүлэн гүнзэгырүүлхын аша туhада социалис хани нэгэдэлтэ оронуудай, эб найрамдалда дуратай бусад гүрэнүүдэй, ниитын хүсэнүүдэй оролдолгонуудые үргэдхэхын тула эдэбхитэй үндэhэ hуури табигдаа.

Бодото байдалаар, тогтууритай hайн байлгаар, зохёохы хүсэл эрмэлзэлээр нэбтэрhэн КПСС-эй XXVI съездын хүдэлмэри, тэрэнэй шиидхэбэринүүд БКП-гэй ээлжээтэ XII съездэ бэлдэхэдэнь, болгар коммунистнуудта айхабтар үнэтэй сэнтэй туhа хүргэхэ байна гэжэ Т. Живков тэмдэглээ.

XXVI съездын удха шанарта үндэр сэгнэлтэ үгэhэнэйнь түлөө Л. И. Брежнев баяр баясхалан хүргөөд, Советскэ Союзай ба Болгариин 80-яад онуудай үргэн ехэ түсэбүүд совет-болгар аха дүү ёhоной холбоо барисаае хүгжөөлгэдэ шэнэ зорилгонуудые нээнэ гэжэ мэдүүлбэ. Эдэ холбоо барисаан хадаа хоёр арадай үнэтэ баялиг, коммунис болон социалис байгуулалтын амжалтануудай шухала үрэ дүн болоно.

Уулзалга үнэн зүрхэнэй оршон байдалда үнгэржэ, зүбшэн хэлсэгдэhэн асуудалнуудаар ниитэ нэгэн hанал бодолтой байhыень баталба.

КПСС-эй ЦК-гай секретарь К. В. Русаков уулзалгада хабаадаа.

Л. И. БРЕЖНЕВ АЛИ НАСЕР МУХАММЕДТАЙ УУЛЗАБА

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежнев Йеменэй Социалис партиин ЦК-гай Генеральна секретарь, Верховно Арадай Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ, Йеменэй Арадай Демократическа Республикын Премьер-Министр А. Н. Мухаммедтай мартын 3-да уулзаhан байна.

КПСС-эй XXVI съезд дээрэ Л. И. Брежневэй найруулhан эб найрамдалта үүсхэлнүүд эб найрамдалай ба арадуудай аюулгүй байдалай хэрэгтэ, уласхоорондын байдалые түгшүүрилтэй болгохые оролдодог империализмын ээрхэг түримхэй бүлэгөөрхидэй hэдэлгэнүүдтэ, колониальна дарлалта мүлжэлгэhөө сүлөөрhэн оронуудай бэеэ дааhан байдалда халдалгануудта эсэргүүгээр тэмсэдэг бүхы хүсэнүүдэй ажал ябуулгада элитэ ехэ удха шанартай байна гэжэ А. Н. Мухаммед тэмдэглээ. Дүтын Зүүн зүгтэхи хёмороо зүришэлдөөе үнэн зүбөөр гуримшуулха, Персидскэ тохойн ба Индиин океанай оршондохи аюулгүй байдалые бэхижүүлхэ талаар оруулагдаhан совет дурадхалнуудые бэелүүлгэ эдэ нютагуудтахи түгшүүрилтэй байдалые hуларуулха арга олгохо байна.

Национальна бэеэ дааhан байдалаа бэхижүүлхын, экономикоёо хүгжөөхын ба социалис үндэhэ hуури дээрэ обществоёо шэнэдхэн хубилгахын түлөө Йеменэй Социалис партиин хүтэлбэри доро Демократическа Йеменэй арад зоной хэhэн тэмсэлые КПСС болон совет арад халуунаар hайшаан дэмжэнэ гэжэ Л. И. Брежнев тэмдэглээ. Хани барисаан, харилсаа холбоон тухай договорой үндэhэ hуури дээрэ Советскэ Союзай ба Демократическа Йеменэй хоорондохи али бүхы харилсаан хүгжөөн бэхижүүлэгдэнэ.

КПСС-эй ба ЙСП-гэй хоорондохи хани харилсаанай амжалтатайгаар хүгжөөгдэжэ байhантай дашарамдуулан, хөөрэлдөөнэй үедэ сэдьхэлээ ханажа байhанаа мэдүүлбэ.

Уулзалга халуун дулаан, хани барисаанай оршон байдалда үнгэрhэн байна.

(ТАСС).

Амяараа ном болгогдожо хэблэгдэбэ

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. А. Тихоновэй КПСС-эй XXVI съезд дээрэ хэhэн «1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд» гэhэн элидхэл амяараа ном болгогдожо барлагдаба.

Политиздат тэрэнние олон хэhэгээр барлан гаргаа.

(ТАСС).

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН XXVI СЪЕЗД

1981—1985 ОНУУДТА, МҮН 1990 ОН ХҮРЭТЭРХИ ҮЕДЭ СССР-ЭЙ ЭКОНОМИЧЕСКА БА СОЦИАЛЬНА ХҮГЖЭЛТЫН ГОЛ ШЭГЛЭЛНҮҮД

Ленинскэ партиин шалгарһан хүтэлбэреэр совет арад КПСС-эй XXIV болон XXV съездүүд дээрэ тодорхойлогдоһон экономическа стратегиие бодотоор бэелүүлэн, коммунизмын материально-техническэ үндэһэ һуурииие байгуулха, совет хүнүүдэй байдалые улам һайжаруулха талаар саашанхи ехэ алхам хэгдэбэ. Табан жэлэй туршада тэмдэглэлэй тула үйлэ хэрэгүүдтэ тэ-

Ленинскэ партиин шалгагдамал хүтэлбэреэр совет арад КПСС-эй XXIV болон XXV съездүүд дээрэ тодорхойлогдоһон экономическа стратегиие бодотоор бэелүүлэн, коммунизмын материально-техническэ үндэһэ һууриие байгуулха, совет хүнүүдэй байдалые улам һайжаруулха талаар саашанхи ехэ алхам хэгдэбэ.

Худэлмэришэн ангиин, колхозно таряашадай ба арадай интеллигенциин холбоон батажаа, обществын социально-политическэ болон суртал бодолой нэгэдэл бэхижээ, СССР-эй арадуудай хани барисаан улам бата бэхи болоо. Социалис демократи шэнэ шатада гараа, ажалшадай ниитын ба үйлэдбэриин үүсхэл эдэбхи ургаа, арадай депутадуудай Совedүүдэй, профсоюзуудай, комсомолой үүргэ дээшэлээ. СССР-эй шэнэ Конституци — хүгжэлтэ түгэс социализмын Конституци баталагдан абтаа.

Аха дүү социалис оронуудтай СССР-эй хани холбоон үргэдхэгдөө, баяжуулагдаа. Эб найрамдалай ба уласхоорондын хани харилсаанай, арадуудай эрхэ сүлөөгэй ба бэеэ дааһан байдалай түлөө, уласхоорондын шахардуу байдалые һулаpуулхын түлөө тэмсэлэй Программые Советскэ Союз залан сэхээр бэелүүлнэ, дэлхэй дээрэхи үйлэ хэрэгүүдтэ тэрэнэй үүргэ нүлөөн хэлбэришэгүйгөөр ургана.

Ажахын ба соёлой байгуулалтын зорилгонуудые шиидхэлгэдэ, совет арадай, бүхы союзна республиканүүдай ажалшадай зохёон байгуулхы ажал ябуулгада Коммунис партиин хүтэлбэрилхы, шэглүүлхы ба эмхидхэхы үүргэ дээшэлээ.

Тэрэниие шэнэ ехэ хэрэгүүдэй, түйлалтануудай арбан жэл болгохые гүйсэд шиидэнхэй совет арад удаадахи арбан жэлдээ (1981—1990 онууд) оробо.

КПСС-эй Программые, партиин XXIV болон XXV съездүүдэй шиидхэбэринүүдые, ороной түйлаһан амжалтануудые хүтэлбэри болгон, 1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд хараалан тодорхойлогдоно. Тэдээн соо СССР-тэ коммунис байгуулалтын бодото хэрэг ниитэлэн согсологдоно, бусад социалис оронуудай дүй дүршэл хараада абтана, наяад онуудай тодорхой эрхэ байдалда тааруулагдажа, экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шухала асуудалнуудаар Коммунис партиин стратеги болон тактика бэелүүлэгдэнэ, манай түсэбүүдэй амгалан тайбан, зохёон байгуулхы шэнжэ элирхэйлэн харуулагдана.

I. 1976—1980 ОНУУДТА ЭКОНОМИКО ХҮГЖӨӨЛГЫН БА АРАДАЙ БАЙДАЛЫЕ УЛАМ ҺАЙЖАРУУЛГЫН ГОЛ ДҮНГҮҮД

Ниитын үйлэдбэриие һуларгүй түргэнөөр хүгжөөһэнэй, тэрэнэй ашаг үрэ ба худэлмэриин шанарые һайжаруулһанай үндэһөөр совет арадай байдалые саашадань улам һайжаруулха талаар КПСС-эй XXV съезд дээрэ тодорхойлогдоһон хараа шэглэлтэй зохилдуулагдажа, арбадахи табан жэлдэ арадай ажахы хүгжөөгдэһэн байна. Ороной национальна баялиг урган нэмээ. Экономическа ба эрдэм, техникын хүсэ шадал үргэдхэгдөө, материальна үйлэдбэриин ба үйлэдбэридэ хабаагүй бусад бүхы һалбаринууд хүгжөөгдөө. Совет гүрэнэй өөрыгөө хамгаалха арга шадабари зохихо хэмжээндэ байдаг.

Юһэдэхи табан жэлэйхитэй сасуулбал, бүхыдөө табан жэлэй туршада национальна доход 400 миллиард шахуу түхэригөөр ехэдхэгдээ, 717 миллиард түхэригөөр ехэ промышленна продукци, 50 миллиард түхэригөөр үлүү ехэ хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилэгдөө. Национальна доходой табанай дүрбэн хубинь хүн зоной хэрэглэмжэдэ, гэр байрын ба социально-соёлой барилгада гаргашалагдаа.

Табан жэл соо арадай ажахыда капитальна һомологонууд 635 миллиард түхэригтэ хүргэгдөө. Гол фонднууд 1,4 дахин ехэдхэгдээ. 1200 гаран томо ехэ промышленна предприяти ашаглалгада оруулагдаа.

Экономикын үндэһэ һуури— хүндэ промышленность саашадань хүгжөөгдөө. Техническэ хүгжэлтэ дэбжэлтые тодорхойлдог һалбаринууд хурдан түргэнөөр хүгжөөгдэһэн байна. Түлишэ олзоборилон абалга, электрын элшэ хүсэ үйлэдбэрилгэ, хара ба үнгэтэ металлнуудые хайлуулга ехэдхэгдээ. Арадай хэрэглэмжын эд бараа — 21 процентээр, тэрэ тоодо соёлой-ажаһуудалай ба ажахы хангалгын эд бараа үйлэдбэрилгэ 41 процентээр дээшэлүүлэгдээ; эдлэл хэрэгсэлнүүдэй ассортимент үргэдхэгдөө, эдэнэй шанарынь һайжаруулагдаа.

Эрдэм, техникын хүгжэлтэ дэбжэлтэ хурдадхагдаа, арадай ажахыда шэнэ техникэ нэбтэрүүлгын хэм хэмжээн нэмээгдээ. Үйлэдбэриин техническэ хэмжээн дээшэлээ. Эдэ зорилгонуудые шиидхэлгэдэ совет эрдэм наука ехэ хубитаяа оруулба.

Партиин аграрна политика залан сэхээр бэелүүлэгдэһэн байна. Улам ехээр индустриин түхэл шэнжэтэй боложо байһан хүдөө ажахын материально-техническэ үндэһэ һуури бэхижүүлэгдээ. Энэ һалбариин бүхы худэлмэридэ 170 миллиардһаа дээшэ түхэриг гэхэ гү, али арадай ажахыда табигдаһан капитальна һомологонуудай ниитэ хэмжээнэй 27-һоо үлүү процентнь гаргашалагдаа. 1,8 миллион трактор, 1,3 миллионһоо үлүү ашаанай автомобиль, ороoһо таряа хуряадаг 540 мянга шахуу комбайн, мал ажалай ба тэжээл бүйлүүлгын нилээд олон машина, 390 миллион шахуу тонно минеральна үтэгжүүлгэнүүд хүдөө ажахыда табигдаһан байна. Ажалда элшэ хүсэ хэрэглэлгын хэм хэмжээн 1,4 дахин ургаа. Уһалууриин ба мелиоративна барилга хэхэ талаар ехэ худэлмэри бэелүүлэгдээ. Уһалагдадаг ба намаг налхиһаа хатаагдаһан газарай талмай 35 миллион шахуу гектарта хүргэгдөө. РСФСР-эй Хара бэшэ хүрьһэтэй нютагай хүдөө ажахые хүгжөөхэ комплексно программа бэелүүлэгдэһэн байгаа. Хүдөө ажахын үйлэдбэриие томодхолго, мэргэжүүлгэ, агропромышленна нэгэдэл улам гүнзэгы, элдэб янзын түхэл шэнжэтэй болгогдоо.

Хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгые ехэдхэхэ арга олгогдоо. Табан жэлэй турша соо ороoһо таряа хуряалгын жэлэй дундуур хэмжээн түрүүшынхеэ 205 миллион тоннодо хүргэгдэһэн байна. Мяха, һү, үндэгэ, хлопок болон бусад продукци үйлэдбэрилгэ ехэдхэгдээ.

Транспорт саашадань хүгжөөгдөө, тэрэниие оньһон техникээр хангалга һайжаруулагдаа. Ашаа зөөлгэдэ—соргоор дамжуулгын, далайн ба автомобильна транспортын, харин хүнүүдые зөөлгэдэ агаарай транспортын үүргэ дээшэлээ. Байгал-Амарай түмэр замай барилга үргэлжэлүүлэгдэһэн байна.

Арадай ажахын ниитэ нэгэн комплекс мэтээр СССР-эй экономико хүгжэбэ. Республика бүхэнэй экономическа хүсэ шадал нилээд дээшэлүүлэгдээ.

Илангаяа ороной хойто болон зүүн районуудта территориально- үйлэдбэриин комплекснууд хурдан түргэнөөр тогтоогдобо. Баруун Сибирьтэ нефть (газай конденсат оруулалсан) —2,1 дахин, газ олзоборилон абалга 4,3 дахин ехэдхэгдээ.

Эрдэм, техникые хүгжөөн дэбжээһэнэй, хүтэлбэрилгые нарижуулан һайжаруулһанай үндэһөөр үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлэгдээ. Ниитын ажалай бүтээсэ 17 процентээр ургаһан байна. Промышленностьда ажалай бүтээсэ дээшэлүүлһэнэй ашаар продукциин ургалтын—75 процент, хүдөө ажахыда—бүхы ургалта, барилга дээрэ барилга-хабсаралгын худэлмэриин ургалтын 90 процент түйлагдаһан байна. Продукциин шанар һайжараа.

Социальна зорилгонуудые шиидхэлгэдэ шэнэ ехэ алхам хэгдэбэ. Табан жэлэй турша соо арадай ажабайдалай хэмжээе дээшэлүүлгэдэ юһэдэхи табан жэлэйхиһээ 334 миллиард түхэригөөр ехэ мүнгэн национальна доходһоо гаргашалагдаһан байна. Совет хүнүүдэй материальна ба оюун бодолой эрилтэ хэрэглэмжэнүүд гүйсэд дүүрэнээр хангагдаа, эдэнэй ажалай ба ажаһуудалай эрхэ байдал һайжаруулагдаа.

Хүн бүхэнэй хүртэсэдэ бодото олзо оршо 18 процентээр нэмэһэн байха юм. Худэлмэришэд болон алба хаагшадай дундуур салин—16 шахуу процентээр, колхозниггуудай ажалай түлбэри 26 процентээр ургаа.

Хара ба үнгэтэ металлургиин, нүүрһэнэй, сланецай болон текстильнэ промышленностиин, барилгын, хүдөө ажахын, түмэр замай транспортын зарим шатын худэлмэрилэгшэдэй ажалай түлөөһэн дээшэлүүлэгдээ. Үйлэдбэридэ хабаагүй һалбаринуудай худэлмэрилэгшэдэй тогтоогдоһон түлөөһэ, тушаалай салин дээшэлүүлгэ гэхэ мэтын социальна асари ехэ хэмжээ ябуулга бэелүүлжэ дүүргэгдээ. Энээнэй ашаар 31 миллион худэлмэришэд болон алба хаагшадай салин нэмээгдэһэн байна.

Түлөөһэгүй һуралсалай, медицинскэ туһаламжын, наһатай хүнүүдтэ узүүлэгдэдэг материальна хангалгын ба бусад социальна хэмжээ ябуулганuудта гаргашалагдадаг хэрэглэмжын ниитын фонднууд табан жэлэй хугасаа соо 527 миллиард түхэригтэ хүргэгдөө. 1975 ондо 354 түхэриг байһан һаа, 1980. ондо хүн бүхэнэй хүртэсэдэ эдэ фонднуудһаа абтадаг нэмэлтэ түлбэринүүд, хүнгэлэлтэнүүд 438 түхэриг хүрэтэрөө дээшэлбэ.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадагшадай материально-ажаһуудалай эрхэ байдал, колхозниггууд болон арадай ажахын хэдэ хэдэн һалбаринуудай зарим шатын худэлмэрилэгшэдые пенсеэр хангалга һайжаруулагдаа. Элүүрые хамгаалгын эмхи зургаануудта эдеэ хоолдо ба эм дом худалдажа абалгада һомологдодог гаргашануудай хэм хэмжээн дээшэлүүлэгдээ. Юрэнхы эрдэмэй һургуулинуудай I—V классуудай һурагшадта учебнигүүдые түлөөһэгүйгөөр үгэдэг болонхой. Социальна бусадшье хэмжээ ябуулганууд бэелүүлэгдээ.

Эдеэ хоолой олон зүйлнүүд болон эдеэ хоолдо хабаагүй эд хэрэглэлгэ дээшэлээ. Хүн зониие хангалга саашадань хүгжөөгдөө. Эд бараанай розничнэ худалдаа наймаанай эрьесэ—24 процентээр, ажаһуудал хангалгын хэмжээн 43 процентээр ургаа.

Байрын гэрнүүд үргэнөөр баригдана. 87,2 миллиард түхэриг гэхэ гү, али табан жэлэй түсэбөөр хараалагдаһанда орходоо ехэ капитальна һомологонууд эдэ зорилгонуудта гаргашалагдаха байна. Табан жэлэй хугасаа соо дүн хамта 530 миллион дүрбэлжэн метр талмайтай байрын гэрнүүд баригдаа. 50 миллионһоо дээшэ хүн гэр байрынгаа эрхэ байдалые һайжаруулаа. Мүнөө городой хүн зоной 80-яад процентнь ами амаараа квартиратай болонхой.

Һуралсалай, соёлой, элүүрые хамгаалгын, физкультура ба спортын талаар хүгжэлтэ дэбжэлтэ түйлагдаа. Хүн зоной амархын тула таарамжатай һайн эрхэ байдал тогтоогдоо.

Социалис орондо түрүүшынхеэ эмхидхэгдэһэн зунай XXII Олимпиин наадануд амжалтатайгаар үнгэргэгдөө.

Залуушуулые бүгэдэ ниитын дунда һуралсалда оруулга бэелүүлэгдээ. Мэргэжэлтэдые һурган бэлдэлгэ үргэдхэгдөө. Техническэ мэргэжэлэй училищинуудта 12,5 миллион хүбүүд, басагад мэргэжэл олоһон байна. Дээдэ болон тусхай дунда һургуулинууд 10 миллион мэргэжэлтэдые һурган бэлдээ.

1975 ондо 834 мянган врачтай байһан һаа, 1980 ондо эдэнэй тоо—1 миллион хүрэтэрөө, харин 10 мянган хүнэй хүртэсэдэ больницануудай ородэбдихэрнүүдэй тоо 118-һаа 125 хүрэтэрөө олошоруулагдаа. Санаторинууд, амаралтын байшангууд, пансионадууд, һургуулида ороодүй үхибүүдэй эмхи зургаанууд, пионерэй лагерьнууд, пионернүүд болон һургашадай байшангууд үргэдхэгдэһэн байна.

Оршон тойронхи байгаалиие хамгаалха, байгаалиин нөөсэ баялигуудые ашагтай һайнаар хэрэглэхэ, үргэдхэн хүгжөөхэ талаар хэмжээ ябуулганууд бэелүүлэгдээ. Энэ талаар һомологдоһон гаргашанууд 1,5 дахин ургаа.

Аха дүү социалис оронуудтай тогтоогдодог хани харилсаан улам элдэб янзын болоо. Социалис экономическа харилсаанай удаан болзорой комплексно программа бэелүүлэгдэжэ байна. Хүгжэжэ байгаа, мүн капиталис оронуудтай экономическа холбоонһай үргэдхэгдөө.

Хэрбээ түсэбтэ ажахын булюу һайн талые бүрин хүсэдөөр хэрэглээд, ажахын арга нөөсэнүүдые эдэбхитэйгээр нэбтэрүүлээд, дутуу дунданuудые усадхахын тула эршэмтэйгээр тэмсээд байгаа һаань, экономикые хүгжөөлгэдэ, социальна зорилгонуудые шиидхэлгэдэ түйлагдаһан амжалтанууд бүри ехэ байха һэн. Бүхы һалбаринууд, предприятинууд тогтоогдоһон түсэбүүдээ дүүргэжэ гэхын аргагүй. Металл болон түлишын үлэгдэлнүүд, гээлтэнүүд удаанаар хороогдоо, дахинаа хэрэглэгдэхэ нөөсэнүүд муугаар ашаглагдаа. Капитальна һомологонуудые үрижэ тараалга зайсуулагдаагүй, үйлэдбэриин барилгануудые ашаглалгада оруулха болзор унжагайруулагдаа. Хүдөө ажахыда энэ талаар һомологдоһон нөөсэ баялигууд ашаг үрэ багатайгаар хэрэглэгдээ. Түмэр замай транспортын худэлмэридэ ушарһан дутагдалнууд усадхагдаагүй. Эдеэ хоолой зарим зүйлнүүдээр, промышленнэ эд бараагаар, гэр байраар, ажаһуудалай талаар хүн зониие хангалгада бэрхэшээл түбэгүүд тохёолдоһон байна.

Ашагта малтамалнуудай хууршанай олохон, тэрэ тоодо томо ехэ үүрхэйнүүдтэ нөөсынь дууһаһанһаа, олзоборилгын промышленностиин гол түбүүдэй Зүүн болон Хойто зүг руу нүүлгэгдэһэн дээрэһээ, 1977, 1979 ба 1980 онуудта таарамжагүй сагай уларилай хүдөө ажахыда муугаар нүлөөлһэнһөө экономическа ба социальна зарим зорилгонуудые шиидхэлгэ түбэг бэрхэшээлдэ оруулагдаһан байгаа.

Үйлэдбэриин ашаг үрэ, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ талаар түсэб дотор хараалагдаһан зорилгонууд шиидхэгдэжэ шадагдаагүй. Хүтэлбэрилгын ба түсэблэлгын онол оншо, ажахы эрхилэлгын арганууд, ажалай болон гүйсэдхэлгын гурим журамай хэмжээн мүнөөнэй эрилтэнүүдһээ гээгдэһэн байна. Энэнь арадай ажахые ашаг үрэ ехэтэйгээр хүгжөөлгын замда гаргалгые түбэг бэрхэшээлдэ оруулаа.

Манай орон экономическа ба социальна хүгжэлтын бүхы шэглэлнүүдээр урагшаа дабшаа гэжэ үнгэрһэн табан жэлэй бүхы дүнгүүд элирхэйлэн гэршэлнэ. Арбадахи табан жэл совет арадай баатар габьяата ажал хэрэгүүдэй түүхэдэ ехэ һуури эзэлхэ юм.

Экономическа ба эрдэм, техникын түгэс хүсэтэй, дүршэл шадабаритай мэргэжэлтэдтэй Советскэ Союз наяад онуудта ороо. Экономическа ба социальна хүгжэлтэдэ амжагдаһан түйлалтанууд бүри ехэ хэмжээтэй зорилгонуудые шиидхэхэ арга олгохо байна.

II. 1981—1985 ОНУУДТА, МҮН 1990 ОН ХҮРЭТЭРХИ ҮЕДЭ ОРОНОЙ ЭКОНОМИЧЕСКА БА СОЦИАЛЬНА ХҮГЖЭЛТЫН ГОЛ ЗОРИЛГОНУУД

Гараад байһан арбан жэл— коммунизмын материально-техническэ үндэһэ һуури байгуулха, ниитын харилсаануудые хүгжөөхэ, шэнэ хүниие хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ шэнэ томо шата мүн. Энэ үе соо жагсан хүгжэһэн социализмын обществын арга боломжонууд ба булюу байлгые эгээл дүүрэнээр хэрэглэхэ ябадал хангагдаха, тэрэнэй материальна болон оюун бодолой баялигууд, экономическэ ба научно-техническэ хүсэ шадал нилээд горитойгоор ехэдхэгдэхэ болоно. СССР-эй социальна үндэһэ һуури — худэлмэришэдэй, таряашад болон интеллигенциин эбдэршэгүй холбоон улам бата бэхи болохо; арадуудай хани барисаан бүри бэхижэхэ юм.

Наяад онуудта Коммунис парти экономическа стратегиеэ дам саашадань шууд сэхээр бэелүүлхэ, арад зоной ажабайдалай материальна болон соёлой хэм хэмжээе хэлбэришэгүйгөөр дэбжээхэ, бүхы ниитын үйлэдбэриин ашаг үрые улам саашадань дээшэлүүлһэнэй, ажалай бүтээсые ехэдхэһэнэй, совет хүнүүдэй социальна ба ажалай эдэбхи хэшээлые үргүүлэн бадаруулһанай үндэһөөр хүнэй али бүхы талаһаа хүгжэхын тулада эрхим һайн эрхэ нүхэсэл байгуулха гэшэ тэрэнэй эгээл дээдэ үг зорилго мүн болоно.

Энээнһээ уламжалан, ойрын арбан жэлдэ:

Обществын саашанхи социальна дэбжэлтэ хангаха, арад зоной һүүдал байдал улам һайжаруулха үргэн ехэ программа бэелүүлхэ.

Тон һайн шанартай, элдэб янзын эдеэ хоолой зүйлнүүдые, промышленна эд бараа, соёлой-ажаһуудалай хэрэгсэлнүүдые хэрэглэдэг, туһаламжаде хүртэдэг улад зоной эрилтэнүүдые бүри дүүрэнээр хангаха.

Улад зоной ажабайдалай гэр байрын ба соёлой-ажаһуудалай эрхэ нүхэсэлыень һайжаруулха, бүлэ бүхэниие амяараа квартираар гол түлэб хангаха ябадал түйлаха, коммунальна ажахы ба транспорт, городууд олон хүдөө түсхонуудые болбосон түхэлтэй болголгые хүгжөөхэ.

Хүнүүдэй ажал ябуулгын шухалын шухала һалбарида— ажалда гүн гүнзэгы шэнэдхэн хубилалтануудые бэелүүлхэ, тэрэнэй эрхэ байдалынь һайжаруулха, хүнгэдхэхэ, үндэр бүтээсэтэйгээр, зохёохы ёһоор худэлмэрилхын тулада үргэн ехэ арга боломжо хангаха, ухаан бодолой ба бар хүсэнэй ажалай хоорондохи горитой илгаануудые усадхаха, аграрна ажалые индустриальна ажалай нэгэ янзань болгохо замаар урагшаа нилээд дабшаха.

Ашаг үрэтэй демографическа политика ябуулха, социалис обществын шухалын шухала үүр болоһо гэр бүлые улам бэхижүүлгэдэ, эхэ болоһон хүнэй байдалые эхэнэрнүүдэй ажаллаха ба ниитын ажал ябуулгада эдэбхитэйгээр хабаадалсалгатай тааралдуулхын тулада эрхим эрхэ нүхэсэл байгуулгада туһалха; обществын аша туһаар хүүгэдые ба ажаллаха шадабаригүй хүнүүдые тэдхэн байлгаха ябадал һайжаруулха; хүнүүдэй улам ута наһа наһалха, ажал хэхэ үндэр ехэ эдэбхитэй байха, тэдэнэй элүүр энхые бэхижүүлхэ тушаа үргэн ехэ хэмжээнүүдые бэелүүлхэ.

Хүнүүдэй оюун бодолой талаар тааруу һайнаар ажаһуухын, соёлой баялигуудта бүхы улад зоной хүртэлсэхын тулада арга боломжонуудые улам үргэдхэхэ, һуралсал ба соёл культурые дам саашадань дэбжээхэ ябадал хангаха, ёһо заншалай хүмүүжүүлгэ шангадхаха, ажалда ба ниитын зөөридэ коммунис ёһоор хандалгые хүгжөөхэ.

Худэлмэриин сагые бодомжотой зүбөөр хэрэглэхэ, тэрэнэй бүтээсэгүй гаргашанууд болон гээлтэнүүдые хороохо, хангалгын һалбаринуудые хүгжөөһэнэй, гэрэй ажахын худэлмэри хүнгэдхэһэнэй үндэһөөр ажалшадай сүлөөтэй сагые ехэ болгохо, сүлөөтэй сагай, илангаяа залуушуулай сүлөөтэй сагай түхэл янза болон эмхидхэлые нарижуулан һайжаруулха.

Город ба хүдөө нютагай хоорондохи горитой илгаануудые удаа дараалан дабан гараха, ороной бүхы республиканууд ба районуудта ажаһуудаг улад зоной ажабайдалай эрхэ нүхэсэлые һайжаруулха.

СССР-эй нацинууд ба үндэһэ яһатанай али бүхы талаһаа хүгжэхэдэнь, ойро дүтэ болоходонь, обществын социальна талаараа нэгэн адли болголгые шангадхахадань, хүнүүдэй түүхэтэ шэнэ нэгэдэл болоһо совет арадай үзэл суртал-политическэ нэгэдэлые дам бэхижүүлхэдэнь туһалха.

Научно-техническэ дэбжэлтэ түргэдхэһэнэй, мүн ниитын үйлэдбэриие эршэмтэйгээр эрхилһэнэй, тэрэнэй ашаг үрые дээшэлүүлһэнэй үндэһөөр обществын саашанхи экономическа дэбжэлтэ, мүн материально-техническэ үндэһэ һууриданъ гүн гүнзэгы шанартай дабшалта хангаха.

Арадай ажахын нэгэн бүхэли комплекс мэтээр СССР-эй экономикын эршэ түгэлдэр, тааруу тэнсүү хүгжэлтэ, тэрэнэй бүхы һалбаринуудай, союзна республиканuудай ажахын тааруу тэгшэ ургалта бэелүүлхэ. 1990 он хүрэтэр хэрэглэмжэдэ ба нөөсэлгэдэ хэрэглэгдэдэг национальна доходые адагынь 1,4 дахин ехэ болгохо.

Ниитын ажалай болон үйлэдбэриин эмхидхэлые бүри үндэр хэмжээндэ гаргаха; арадай ажахын гол зорилгонуудые шиидхэлгэдэ хүсэ шадалаа, арга нөөсөэ суглуулан элсүүлхэ, социально-экономическа шухалын шухала асуудалнуудаар, түбхын түрүүндэ—эдеэ хоолой, арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилгэ ба туһаламжа хүргэлгые хүгжөөлгын, бар хүсэнэй ажал хэрэглэлгые хороолгын, машина бүтээлгые, энергетикэ ба бүхы түрэлэй транспорт дэбжээлгын, арадай ажахые химизацилгын асуудалнуудаар тусхай зорилготой комплексно программануудые зохёон табиха ба шата шатаарнь бодотоор бэелүүлхэ ябадал хангаха.

Арадай ажахын бүридэлдэ түрүү шэнжэтэй дабшалта бэелүүлхэ һалбаринууд хоорондын ба һалбаринууд доторой тааруу тэгшэ байдалые улам нарижуулан һайжаруулха; научно-техническэ дэбжэлтэ, территориально - үйлэдбэриин томо комплекснүүдые байгуулга тодорхойлдог һалбаринуудай булюу түргэн хүгжэлтые үргэлжэлүүлхэ; агропромышленна комплексын али болохо хүгжэлтэ, мүн хэрэглэмжын зүйлнүүдые үйлэдбэрилгын, тэрэшэлэн үйлэдбэриин ба социально ажаһуудалай инфраструктурын һалбаринуудай хурдан түргэн ургалта хангаха.

Ороной национальна баялигые арьбадхаха, мүн социалис нөөсэлгын ба хэрэглэмжын арга нөөсэнүүдэй түргөөр ургаха шиидхэхы ба эгээл нүлөө ехэтэй арга болоһо байгаалиин, материальна болон ажалай арга нөөсэнүүдые ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэлгэ хангаха; ажалай бүтээсые дээшэлүүлгэдэ, арадай ажахын бүхы һалбаринуудта гол фонднуудай ашаг ехэ болголгодо ба үйлэдбэридэ материалай оросые доошолуулгада онсо анхарал хандуулха.

Научно-техническэ дэбжэлтын түйлалтануудые ажахыгаа эрхилэлгын социалис гуримай булюу һайн байдалтай үндэһөөрнь ниилүүлхэ ябадал түйлаха. Коммунизмын материально-техническэ үндэһэ һуури байгуулха, социальна гол шухала асуудалнуудые шиидхэхэ хэрэгтэ эрдэм наукын дүүргэдэг үүргэ дээшэлүүлхэ; нэгэн адли техническэ политика, мүн арадай ажахые электрижүүлгэ шууд сэхээр ябуулха, үйлэдбэриин комплексно оньһожоруулга ба автоматизацилга, тэрэнэй гол һалбаринуудые техническэ талаарнь шэнэдхэн зэбсэгжүүлгэ хангадаг технологическа онол арганууды е, ехэ ашаг үрэтэй машинануудые олоор хэрэглэхэ ябадалда оролгые бэелүүлхэ.

Капитальна барилгын ашаг үрэ дээшэлүүлхэ, тэрэниие индустриализацилха хэрэг шууд сэхээр бэелүүлхэ, гол фонднуудые шанарайнь талаар нарижуулан һайжаруулха, үйлэдбэриин хүсэнүүдые бүри түргөөр ашаглалгада оруулха ба ашаглаха, худэлжэ байгаа предприятинуудай шэнэдхэн һэльбэлгые түргэдхэхэ ябадал хангаха.

Үйлэдбэрилгын хүсэ хубаарилан хүгжөөлгые, ажалай территориальна хубаарилгые һайжаруулха, ниитэ гүрэнэй зорилгонуудые шиидхэлгэдэ союзна республика бүхэнэй оруулдаг хубитые ехэ болгохо; зүүн ба хойто зүгэй районуудай түлишын-энергетическэ ба минерально-түүхэй эдэй арга нөөсэнүүдые ажахын эрьесэдэ ашаг үрэтэйгөөр оруулха ябадал хангаха; томо городуудай ургалтые хизаарлаха гэһэн хараа шугам шууд сэхээр ябуулха, бага ба дундуур зэргын городуудые хүгжөөхэ, тэндэ тусхай мэргэжэлтэй, үндэр бүтээсэтэй үйлэдбэринүүдые, мүн предприятинуудай, нэгэдэлнүүдэй филиалнуудые түбхинүүлхэ. Ерээдүйдэ СССР-эй үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые хубаарилан хүгжөөхэ генеральна схемэ зохёон табиха.

Хилын саанахи гүрэнүүдтэй, нэн түрүүн социалис хани нэгэдэлэй оронуудтай тогтооһон экономическа, научно-техническэ, соёлой ба аяншалгын холбоо барисаае улам үргэдхэхэ, нарижуулан һайжаруулха.

Экономикоёо хүтэлбэрилгын хэмжээе дээшэлүүлхэ, түбэй газарһаа хүтэлхэ ябадалые предприятинуудай, нэгэдэлнүүдэй ажахын талаараа бэеэ даанхай байдалтай ба үүсхэлтэйнь бүрин дүүрэнээр тааралдуулха; арадай депутадуудай Совeдүүдэй ба профсоюзуудай дүүргэдэг үүргэ дээшэлүүлхэ; социалис ёһоор ажахыгаа эрхилэлгын түрүү арга методүүдые хаа хаанагүй нэбтэрүүлхэ, обществын аша туһада эгээл бага гаргаша хээд, эгээл ехэ үрэ дүн түйлаха гэһэн ажахын байгуулалтын хубилашагүй гол ёһо хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлхэ. Эдэ асуудалнуудые шиидхэлгэдэ арадай депутадуудай Совeдүүдэй, профсоюзуудай ба ажалша коллективүүдэй дүүргэдэг үүргэ дээшэлүүлхэ.

Удаан болзорой зорилгонуудые бэелүүлхэ хэрэгтэ арбан нэгэдэхи табан жэл харюусалгатай шатань болохо юм. Тэрэ хадаа ороной социально-экономическа хүгжэлтын хараа шугамай залгамжалагдаһан гуримые ба ойрын табан жэлэй онсо өөрэ шэнжые хараада абалсан, наяад онуудта партиин хараалһан стратегическэ заабаринуудые бэелүүлхэ үүргэтэй.

Арадай ажахые тогтууритайгаар, урагшань дабшуулан хүгжөөһэнэй, научно-техническэ дэбжэлтэ түргэдхэһэнэй ба экономикые хүгжэлтын эршэмтэй арга замда оруулһанай, ороной үйлэдбэриин хүсэ шадалые бүри бодомжотой зүбөөр ашаглаһанай, арга нөөсэнүүдэй бүхы зүйлнүүдые али болохоор алмаһанай ба худэлмэриин шанар һайжаруулһанай үндэһөөр совет хүнүүдэй һүүдал байдалые улам саашадань һайжаруулха ябадал хангаха гэшэ арбан нэгэдэхи табан жэлэй гол зорилго мүн болоно.

КПСС-эй экономическа стратегиһээ ба арбан нэгэдэхи табан жэлэй гол зорилгоһоо уламжалан:

1. Арад зоной һүүдал байдалые хэлбэришэгүйгөөр һайжаруулха тушаа хэдэ хэдэн хэмжээнүүдые бэелүүлхэ. Арадай хэрэглэмжын эд бараагаар улад зоной хангагдасые, гэр байрын эрхэ байдал ба медицинскэ хангалгые, ажалпалгын эрхэ байдалые һайжаруулгада, социальна гол шухала бусад зорилгонуудые шиидхэлгэдэ түрүүшын ээлжээнэй анхарал хандуулха. Ажалшадай эрхэ нүхэсэл һайжаруулгые үйлэдбэриин зорилгонуудые шиидхэлгэтэй тон нягтаар холбохо.

Материальна ба оюун сэдьхэлэй талаар урмашуулгын гуримай нүлөөе дээшэлүүлхэ, улад зоной олзо доходой гол эшэ үндэһэн—хэһэн ажалайнь хэмжээгээр түлэхэ түлбэриин урмашуулхы үүргэ шангадхаха. Арадай ажахын һалбаринуудта, нэгэдэлнүүдтэ, предприятинуудта ажалай түлөөһэнэй ургалтада орходоо ажалай бүтээсын булюу түргэн ургалта хангаха.

Хэрэглэмжын ниитын фонднуудые улам ехэдхэхэ, социальна хангалга; һуралсал ба соёл культура хүгжөөхэ, үхибүүдтэй бүлэнэрэй ажабайдалай, улад зоной амаралтын эрхэ нүхэсэл һайжаруулха.

Нэгэдэлнүүдтэ, предприятинуудта, эмхи зургаанууд болон организацинуудта худэлмэрилэгшэдэй ажалай ба ажаһуудалай эрхэ нүхэсэл һайжаруулха тухай, коллектив бүхэндэ зохёохы оршон байдал ба зохисотой һайн социально-психологическа байдал байгуулха тухай, мэргэжэлэйнгээ талаар арга шадабаряа дээшэлүүлхэ, соёлой эрилтэнүүдые хангаха тухай, физкультура ба спорт хүгжөөхэ тухай анхарал оролдолго гаргаха.

Совет хүнүүдэй социальна ба ажалай эдэбхи хэшээлые бадаруулгада, социалис мүрысөө дэлгэрүүлгэдэ али болохоор туһалха.

2. Экономикын хэлбэришэгүй ургалта хангаха, ниитын үйлэдбэриин бүридэлые нарижуулан һайжаруулха.

Хэрэглэмжэ ба нөөсэлэлгэдэ хэрэглэгдэдэг национальна доходые 18—20 процентээр ехэ болгохо.

Арадай ажахыдахи бүридэлэй түрүү шэнжэтэй дабшалта, мүн тогтууритайгаар, тааруу тэнсүүгээр үргэдхэжэ шэнэдхэн үйлэдбэрилгэ хангадаг һалбаринуудые булюу түргэнөөр хүгжөөхэ. Промышленностиин үндэһэ һуури болодог һалбаринуудые — энергетикэ, металлурги, машина бүтээлгэ, химии, тэрэшэлэн транспорт ба барилгые техническэ талаарнь шэнэдхэн зэбсэгжүүлжэ үргэлжэлүүлхэ. Түлишын-энергетическэ комплексын бүридэлые, мүн продукциин эгээл түрүү шэнжэтэй зүйлнүүдые ехээр гаргаһанай ашаар конструкционно материалнуудые үйлэдбэрилгын бүридэлые нарижуулан һайжаруулха. Малтан абадаг, буйлуулан болбосоруулдаг промышленностиие, ажалай хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилдэг ба хэрэглэдэг һалбаринуудые хүгжөөхэдөө, тэдэниие хоорондонь бүри һайнаар холболдуулха ябадал түйлаха, тиихэдээ уласхоорондын социалис ёһоной хамжалгын үргэдһые ба үйлэдбэриие бүри ехээр мэргэжүүлдэг болоһые али болохоор хараада абаха.

Промышленностьда «А» бүлэгэй продукциин ургалтын эршэдэ орходоо «Б» бүлэгэй гаргадаг продукциин ургалтын бүри ехэ эршэ хангаха.

Агропромышленна, эдеэ хоолой комплексын али болохо хүгжэлтэ, мүн хүдөө ажахын, тэрэниие хангадаг промышленностиин һалбаринуудай, эдеэ хоолой индустриин, мүн хүдөө ажахын продукци бэлдэхэлгэтэй, хадагалалгатай, шэрэлгэтэй ба буйлуулгатай холбоотой үйлэдбэриин тааруу тэнсүү ба тэгшэ ургалта хараалха. Хүдөө ажахыда ороoһо таряа ба тэжээл ехээр абадаг болохо, мал ажалые хүгжөөхэ, хүдөө ажахын продукци тэрэ хэбээрнь бүтэн байлгаха ябадал хангаха, тэрэнээ гуталгүй һайн зандань эд хэрэглэгшэдтэ хүргэхэ зорилгонуудые шиидхэлгэдэ ехэ анхарал табиха. Хүдөө ажахын үйлэдбэриие индустриальна үндэһэ һуурида, түрүү шэнжэтэй технологинуудта оруулха ябадал түргэдхэхэ.

Бүхы түрэлэй транспортын, нэн түрүүн түмэр замай транспортын худэлмэриие һайжаруулха тушаа хэмжээнүүдые бэелүүлхэ, арадай ажахын ба улад зоной эрилтэнүүдтэй дүүрэнээр зохилдуулан, тэдэнэй хүгжэлтэ хангаха.

Материально-техническэ хангалгын ниитэ гүрэнэй гуримые бэхижүүлхэ ба нарижуулан һайжаруулха, материальна арга нөөсэнүүдые бодолтой зүбөөр хэрэглэхын, алмахын түлөө, арадай ажахые түүхэй эдээр, материалнуудаар, түхеэрэлгэнүүд болон запасной частьнуудаар таһалгаряагүй хангахын түлөө тэрэнэй үүргэ, харюусалгые дээшэлүүлхэ.

Капитальна һомололгын мүнгэ зөөриие гол шухала шэглэлнүүд дээрэ, тушаагдахаяа байһан шухалын шухала барилганууд дээрэ, нэн түрүүн худэлжэ байгаа предприятинуудые һэльбэн шэнэлхэ, техническэ талаарнь шэнэдхэн зэбсэгжүүлхэ хэрэгтэ суглуулан элсүүлхэ. Түргөөр, алмалтатайгаар ба техническэ үндэр хэмжээндэ бариха.

Экономикын бүридэлэй түрүү шэнжэтэй дабшалта, тэрэшэлэн ороной зүүн ба хойто зүгэй районуудтахи түлишын-энергетическэ ба минерально-түүхэй эдэй арга нөөсэнүүдые ажахын эрьесэдэ оруулха ябадал хангадаг һалбаринууд болон үйлэдбэринүүдтэ н[...]рүүн шэнэ предприяти[...] барилга бэелүүлхэ. Ор[...] Европодохи хубида үй[...]риин шэнэ барилганууд[...]рилгые хизаарлаха.

Капитальна барилгын [...]риально-техническэ үндэһэ[...]рииe бэхижүүлхэ, мэрг[...]тэй бэрхэ кадрнуудаар [...]нэй хангагдасые һайжа[...]ха, подрядна организац[...]дай хүсэнэй өөһэдынь [...]худэлмэринүүдэй хэмж[...]тааралдадаг байхые түй[...]

Союзна республикан[...] ба экономическа район[...] ажахын комплексно хүг[...] бэелүүлхэ, ажалай ниит[...] баaралгын гурим дотор [...]нэй тусхай мэргэжэлтэ[...]лолгые һайжаруулха.

3. Ниитын үйлэдбэри[...] болохо эршэмтэйгээр [...]һэнэй үндэһөөр тэрэнэй [...] үрые оролдосотой нэтэр[...] дээшэлүүлхэ, али бүхы һ[...]ринуудта продукциин ба [...]ламжа хүргэлгын шанар [...]жаруулха.

Арадай ажахын хүгж[...] тааруу тэнсүү байлгые [...]жаруулха, шухала хэрэгтэ[...]га нөөсэнүүдые байгуул[...] эсэсэй эрхим үрэ дүн тү[...] шухалын шухала эрхэ нү[...] мэтээр материальна, [...] болон финансова арга н[...]нүүдые эгээл бодомжото[...] бөөр хэрэглэхэ ябадал [...]гаха.

Ниитын ажалай бүт[...] 17—20 процентээр дээш[...]хэ, энээнэй ашаар нацио[...]на доходой ургалтын [...] процентһээ бага бэшэ[...]хэ.

Ажал хэхэдээ техникэ [...] ехээр хэрэглэдэг болох[...]лэдбэриин худэлмэрин[...] комплексноор оньһожору[...] автоматизацилга али бүхы [...] жээгээр нэбтэрүүлхэ, [...] һалбаринуудта бар хү[...] ажал хэдэг худэлмэри[...]дэй, илангаяа хамһабари[...] туһаламжын худэлмэри[...] худэлдэг худэлмэрилэгш[...] тооe хэлбэришэгүйгөөр [...]хо. Бии байгаа, мүн б[...]лагдаха худэлмэриин [...] нуудай ажалай нөөсэ [...] нүүдтэй тааруу тэнсүү б[...] түйлаха тушаа хэмжээн[...] абаха. Шэнээр ашагла[...] оруулагдахаа байһан, [...] Сибириин ба Алас Дурн[...]гэй районуудтахи пред[...] тинуудые кадрнуудаар [...] хын тулада эрхэ нүхэсэ[...] гуулха. Ажалай эмхидхэ[...] мо тогтоолго ба урма[...] һайжаруулха, Ажалаа [...] наукын заабариин ёһо[...] хидхэлгые нэбтэрүүлхэ, [...] ашаг үрые дээшэлүүлхэ.

Бүтээгдэдэг продукци[...]хы зүйлнүүдэй шанар [...] дээшэлүүлхэ, арадай [...] хүгжэлтын болон научн[...]ническэ дэбжэлтын мүн[...]ын эрилтэнүүдтэй, тэр[...] улад зоной улам ургаж[...]гаа хэрэглэмжэнүүдтэй [...]дуулан, хэрэгсэлнүүдэй [...] тимент үргэдхэхэ, шэн[...] тээгдэһэн продукциин [...] хэмжээн соо шанарай э[...]дэ категоритой прод[...] хубита хэмжээе хэлб[...]гөөр ехэдхэхэ. Продукци[...] нар залан хүтэлхэ к[...] нэ гуримые эдэбхитэйг[...] тэрүүлхэ.

Арадай ажахын һа[...] нуудта, нэгэдэлнүүдтэ, [...] приятинуудта фондын [...] дээшэлүүлгэдэ шэглүүлх[...] хэмжээнүүдые бэелүүлх[...]

Үйлэдбэриин хүсэнүүд[...]ри бодомжотой зүбөөр [...]лэхэ, үндэр бүтээсэтэй [...]кэ үргэнөөр нэбтэрүүлэ[...] байгаа гол фонднуудай [...]дэлые улам нарижуул[...] жаруулха, хаһа саг соо[...] нэлхэ.

Ашаглалгада оруул[...] предприятинууд болон [...] ганнуудай проектнэ хүс[...] лаха ба бусад техникэ[...] мическа үрэ дүнгүүдые [...] ха болзорые хороохо, [...] ашаг үрэтэй машинану[...] механизмуудай халаа[...] наар худэлэсын коэф[...] тые ехэ болгохо, хуу[...] техникые тон түргөөр [...] хэрэгтэ онсо анхара[...] дуулха.

Удельнэ капитальна һо[...]гые доошолуулхын ту[...] учно-техническэ дэбж[...] түйлалтануудые, мүн б[...] той зүб конструкторск[...] хэбэринүүдые бүрин [...] нээр хэрэглэхэ.

Материальна арга нөө[...]дые гамтайгаар хэрэглэ[...] онойхитой сасуулбал, 19[...]до арадай ажахыда тү[...] энергетическэ арга нөө[...]дые 160—170 миллион [...] условно түлишэ, тэрэ [...] 70—80 миллион тонны[...] гашын нормо бага б[...]ной ашаар алмаха ябад[...]гаха; машина бүтээлгэ [...] талл болбосоруулгад[...] шын нормо дунда [...] доошолуулха гэбэл: [...] таллай прокадайхиие —[...] процентһээ бага бэшэ[...]лад соргонуудайхиие — [...] процентээр, үнгэтэ [...] прокадайхиие —9—11 [...]тээр бага болгохо; [...] хэра металлай прок[...] модоной материалнуу[...] 7—9 процентээр, це[...] 5—7 процентээр алма[...]дал хангаха.

[Үргэлжэлэлынь [...]

1981—1985 ОНУУДТА, МҮН 1990 ОН ХҮРЭТЭРХИ ҮЕДЭ СССР-эй ЭКОНОМИЧЕСКА БА СОЦИАЛЬНА ХҮГЖЭЛТЫН ГОЛ ШЭГЛЭЛНҮҮД

(Үргэлжэлэл. Эхиниинь 2-дохи нюуртай.)

Хоёрдохео хэрэглэгдэхэ материальна ба түлишын- энергетическэ арга нөөсэнүүдые, худалан хаядаһые, тэрэ хэбүүд продукгнуудые эрьесэдэ бүри ехээр худэлмэри үргэлжэ-лүүлхэ. Хоёрдохео хэрэглэгдэхэ түүхэй эд бэлэдхэдэг ба болбосоруулдаг организацинуудай материально-техническэ үндэһэ һуурие хүгжөөхэ. ...мэргэжэлтэй үйлэдбэри үргэдхэхэ, амһарта ба ...лэй материалнуудые нэгэнэй болголгын шанар, хэм хэмжээе дээшэлүүлхэ. Олон эрьесэтэй ба һөөргэ бүсээргэдэдэг амһарта хэрэглэлгые һайжаруулха.

Үйлэдбэрин дээрэ, хангалгын ...арида ба залан хүтэлбэдэ арьбалалтын гурим шангадхаха. Промышленноста, барилгада, транспортда, хүдөө ажахыда болон бусад һалбаринуудта гээлтэ хорооход усадхаха тушаа хэмжээнүүдые зохёон хараалха, ...лхэ. Экономикын бүхы ...дата ажахын тоосоо али ...гаар бахижүүлхэ.

...ажахыда эрьесын мүнгэнэй эрьесые 2—3 үдэр түргэдхэхэ.

Продукциин ба хүдэлмэриин өөрынь үнэ хямдаруулха. Промышленность ба барилгада ашаг олзые тукайлбал 1,3 дахин,- совхозуудта— ...дахин ехэдхэхэ.

Научно-техническэ дэбжэлтын саашанхи түргэдхэлгые...

Арадай ажахын бүхы һалбаринуудта үйлэдбэрие техникын талаарнь бүри түргөөр шэнэ зэбсэгжүүлхэ, мүн ...эрхэ нүхэсэл һайжаруулхаар, тэрэнэй бүтээсые ...хүдэлмэр, материальна ...нөөсэнүүдые алмамаар ...машинануд болон түхеэрэлгэнүүдые байгуулха, бүтээн ...хараа шугамые шууд ...ябуулха. Хамһабариин ...угалгын үйлэдбэринүүдэй ...ическэ хэм хэмжээе дээшэлүүлхэ.

...шэнжээрээ тад шэнэ ..., материалнуудые, технологи байгуулха, үй-...нэбтэрүүлхэ. Еди-...ехэ хүсэтэй, бүтээсэтэй ...нуудай болон агрегадуудай ехээр алмалта хэдэг түхеэрэнүүдые, үйлэдбэрие комплексноор оньһожоруулха, автоматизацилхын тулада оньһон гуримаар хүдэл-...машинануудые бүри олоор ...ябадал хангаха.

...хэрэглэгшэдэй эрилтэ-...тэй зохилдуулан, бэлэн ...продукциин, бүри-...хабсаргагдадаг хэрэг-...лэй, амһартануудай, ма-...нуудай, түүхэй эд ба ...хэмжэ хангалгын стан-...нуудые, техническэ дүри-...нарижуулан һайжаруулха.

...шэнжэлэлгын ашаг ...дээшэлүүлхэ, эрдэм наука ба техникын түйлалтануудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүл-...болзорые нилээд хорооха. ...эмхи зургаануудай ажал ...гые таарагалдуулха хэрэг ...нарижуулан һайжаруулха, гол ехэ шэнжэлгэнүүдэй булюу түргэнөөр хүгжэхэ ябадал хангаха ба бодото зорилготойгоор хэгдэһэн шэнжэлгэнүүдэй үрэ дүн дээшэлүүлхэ. Эрдэм-шэнжэлэлгын, проектно-шэнжэлэн бэдэрэлгын, конструкторска организацинуудай ба дээдэ һургуулинуудай материально-техническэ үндэһэ һуурие бэхижүүлхэ.

5. Байгаали сахин хамгаалгые шангадхаха, газар ба тэрэнэй баялигуудые, атмосферын агаар, уһа сөөрэм, ан амитадай ба ургамалай байгаалиие сахин хамгаалгые шангадхаха. Байгаалиин арга нөөсэнүүдые бодомжотой зүбөөр хэрэглэхэ, арьбадхан баяжуулха ябадал хангаха.

6. Залан хүтэлэлгые нарижуулан һайжаруулха, экономикын бүхы хүбинүүдтэ ажахыгаа эрхилэлгын хэм хэмжээе дээшэлүүлхэ, арадай ажахын эсэсэй бүри һайн дүнгүүдые түйлаха тээшэ зорюулагдаһан шэглэлые шангадхаха.

Арадай ажахын бүхы һалбаринуудтахи хүдэлмэриин эмхидхэлые, эмхи журамые дээшэлүүлхэ. Түсэблэлгые шууд сэхээр һайжаруулха, түсэбэй, экономическэ онол арганууд болон урмашуулгын таһаршагүй үндэһэн харилсаае хангаха, залан хүтэлэлгын эмхидхэлэй бүридэл ба арга методуудые нарижуулан һайжаруулха.

Үүсхэлые, оролдосо шадабарие, үйлэдбэриин урган хүгжэхэ нөөсэнүүдые зохёохы ёһоор шэнжэлэн бэдэрхэ ябадал бүхы хэмжээгээр хүгжөөхэ, үйлэдбэриин участок бүхэндэ эрхим һайн эмхидэл ба гүйсэдхэлгын журам хангаха.

Хүдэлмэриин үрэ дүнгүүдэй ба шанарай түлөө, түсэбтэ даалгабаринууд ба договороор абаһан уялгануудай дүүргэлтын түлөө, ажахын тоосооной гол ёһо хэр сахиһанай, үйлэдбэриин ашаг олзо хэр хангаһанай түлөө, салин хүлһэнэй жасые ямараар гаргашалһанай түлөө ба эрьесын мүнгэ зөөриин эрьесые хэр түргэдхэһэнэй түлөө ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй харюусалгые шангадхаха. Албанай ба нютагай тала баримталха үзэгдэлнүүдтэй, түсэбүүдые бага болгохо ябадалтай эрид шууд тэмсэхэ, түсэбтэ даабаринуудые үндэһэ баримтагүйгөөр заһабарилха ябадал гаргахагүй. Залан хүтэлхэ ба түсэблэхэ, хүдэлмэрилэгшэдэй ажалда ушар ёһо мэдэжэ, зохьохы ёһоор хандадаг байхаар, ниитын болон үйлэдбэриин үндэр эдэбхитэй байхаар хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ ажалша коллективүүдэй дүүргэдэг үүргэ ба эдэбхи үүсхэлыень дээшэлүүлхэ.

7. Гадаадын экономическа холбоо барисаанай ашаг үрые дээшэлүүлхэ.

СЭВ-эй гэшүүн - оронуудтай байгуулһан социалис экономическа харилсаа холбооe дам гүнзэгырүүлхэ ябадал хангаха. Хүгжэжэ байгаа оронуудтай тогтооһон харилсаа холбоогоо, мүн капиталис гүрэнүүдтэй хэдэг али алиндаа аша туһатай худалдаа наймаагаа үргэдхэхэ.

III. ЭРДЭМ НАУКЫН ХҮГЖЭЛТЭ БА ТЕХНИЧЕСКЭ ДЭБЖЭЛТЫЕ ТҮРГЭДХЭЛГЭ

Арба нэгэдэхи табан жэлдэ эрдэм наукын ба техникын ...тэ хадаа совет общесгын экономическа болон социальна зорилгонуудые шиидхэхэ, мүн экономикые эрштэйгээр хүгжэхэ замда ...ые түргэдхэлгэдэ, ниитын үйлэдбэриин ашаг үрэ ...үүлгэдэ бүри ехээр зохёохо ёһотой.

Тэрэнһээ уламжалан:

научно-техническэ дэбжэлтын комплексно программа, научно-техническэ шухалын асуудалнуудые шиидхэхэ тусхаи зорилготой программануудые зохёон табиха, ...лхэ ябадал хангаха;

эрдэм наука ба үйлэдбэриин хоорондын холбоо барисаае шангадхаха. Наукын эмхи зургаануудта хэгдэһэн шэнжэлгэнүүдэй хэм хэмжээнэй түлөө, наукын гүйсэд шэнэ түйлалтануудые ба шэнэ зохёолгын үрэ дүнгүүдые үйлэдбэридэ тон түргэн хэрэглэхын түлөө министерствэнүүд болон албан зургаанудай харюусалгые дээшэлүүлхэ. Зохеогдожо ба бүтээжэ байгаа хэрэгсэлнүүдэй технико-экономическа хэм хэмжээ сэгнэдэг гурим һайжаруулха, хуушарһан продукциие үйлэдбэриһөө саг соонь ...лха. Шэнэ техникэ байгуулха, ашаглаха болзорые нилээд хорооха.

Шэнжэлгэнүүдые хэмжэлтын приборнуудые, түхеэрэлгэнүүдые, автоматизацилгын хэрэгсэлнүүдые, реактивүүд ба препарадуудые олоор үйлэдбэрилдэг болохо. Электроно-тоололгын техникэ хэрэглэжэ байгаад, проектно-конструкторска ба эрдэм-шэнжэлгын хүдэлмэри автоматизацилха үргэдхэхэ;

научно-техническэ дэбжэлтын эрилтэнүүдтэй зохилдуулан шэнжэлгэнүүд ба ухаалан зохёолгын шэглэлые, мүн ...эмхи зургаануудай эмхидхэлэй бүридэлые саг соонь ...ойлхо, хубилгаха. Ниитын, естественнэ ба техническэ эрдэмэй хоорондохи харилсаае шангадхаха;

арадай ажахын зорилгонуудые шиидхэхын тулада дээдэ һургуулинуудай научна хүсэ шадалые хэрэглэлгын ашаг үрэ дээшэлүүлхэ. Научна ба научно-педагогическа кадрнуудай бэлэдхэлые, эрдэм мэргэжэлыень дээшэлүүлхэ, мүн шалган тодорхойлхо ябадал нарижуулан һайжаруулха;

научно-техническэ мэдээсэлгын гурим ба патентно-лицензиин хүдэлмэри һайжаруулха;

ухаалан зохёогшодой ба урлан нарижуулагшадай олониитын зохёохы ажалые улам саашадань хүгжөөлгэдэ али болохоор туһалха. Үйлэдбэрие нарижуулан һайжаруулха хэрэгтэ научно-техническэ бүлгэмүүдэй дүүргэдэг үүргэ шангадхаха.

Эрдэм наукын ба техникын түйлалтануудые хэрэглэһэнэй үндэһөөр:

үйлэдбэрие хүгжөөхэ, автомат манипуляторнуудые (промышленна робот), микропроцессорнуудые, микро-ЭВМ хэрэглэжэ байгаад, автомат гуримаар залан хүтэлэлгын досоонь тодхоһон системэнүүдые үргэн ехээр хэрэглэхэ ябадал хангаха, автомат гуримаар хүдэлдэг цехүүдые, заводуудые байгуулха;

технологическа онол аргануудай таһаршагүй хубинь болохо продукциин шанар хинаха ба туршаха автомат арга метод болон хэрэгсэлнүүдые түргөөр нэбтэрүүлхэ;

машинанууд ба түхеэрэлгэнүүдэй адар томо хэмжээе, металлай оросые, элшэ хүсэ хэрэглэлгые нэгэн доро бага болгоод, мүн аша туһатай эсэсэй ашаг үрын единицидэ оруулан, үнэ сэнгыень доошолуулаад, тэдэнэй единичнэ хүсые шадагдаха хэмжээн соонь дээшэлүүлхэ;

технологическа хүдэлмэриин, бүтээгдэдэг хэрэгсэлнүүдэй болон хэгдэжэ байгаа хүдэлмэриин түхэл янзыень хубилхада ондоогоор тодхогдожо байгаад, олон үүргэ дүүргэдэг машинанууд болон түхеэрэлгэнүүдые бии болгохо;

шэнэ машинануудые, түхеэрэлгэ, аппаратура ба приборнуудые байгуулхадаа, адлидхагдаһан узел болон агрегадуудые хэрэглэжэ байгаад, модульна гурим үргэнөөр хэрэглэхэ;

транспортна хэрэгсэлнүүдэй тон шэнэ түхэл янзануудые, тэрэшэлэн түлишын ба элшэ хүсэнэй гаргашые нилээд хорооходо арга олгодог, элшэ хүсөөр ябадаг транспортна түхеэрэлгэнүүдые бии болгохо;

металлнуудай ба шудхалаануудай, түмэр хэрэгсэлнүүд ба соргонуудай бата бэхи байлгые, түмэрэй эдюулэсэгүй шанарые, дулаа-хүйтэндэ бүхэ байлгые дээшэлүүлхэ эрхим ашаг үрэтэй арга методуудые ухаалан зохёохо, нэбтэрүүлхэ;

металлическа порошогон, холисо-порошогой ба хайласагүй холисонуудай үндэһөөр шэнэ конструкционно материалнуудые, хушалга болон хэрэгсэлнүүдые ехээр үйлэдбэрилхэ;

үлүүсэ сэбэр, полупроводниково, үлүүсэ ехэ дамжуулаsатай, шэнэ полимернэ ба композиционно материалнуудые, мүн эдэ материалнуудһаа уридшалан абаһан хэдэн шэнжэ шанартай зүйлнүүдые, халуунда бата бэхи ба химическа бүхэ органическа бэшэ, металлическа бэшэ материалнуудые, тэрэшэлэн шудхамал хэрэгсэлнүүдые хэхын тулада хэрэгтэй болодог бусад зүйлнүүдые үйлэдбэрилхэ ябадал хүгжөөхэ;

үсөөн операцитай, бага хаядасатай ба хаядасагүй технологическа онол аргануудые үргэнөөр хэрэглэхэ, хатуу ба хүндэ шэнгэн түлишэнүүдые комплексноор ашаглаха, бүйлүүлхэ, тэрэшэлэн синтетическэ түлишэнүүдые абаха ашаг үрэтэй арга методуудые зохёон байгуулха, нэбтэрүүлхэ;

электрохимическэ, плазменна, лазерна, радиационно болон металлай материалнууд ба хэрэгсэлнүүдэй шэнжэ шанарые нилээд һайжаруулха зорилгоор тэдэниие мүлин болбосоруулха ехэ ашаг үрэтэй бусад арга методуудые хэрэглэхэ;

рудаһаа аша туһатай зүйлнүүдые комплексноор, бүрин дүүрэнээр абахын, үгытэи ба орео хүшэр хэбтэшэнүүдые малтахын тулада техническэ хэрэгсэлнүүдые, технологинуудые байгуулха, үргэнөөр хэрэглэхэ ябадал хангаха;

элшэ хүсэнэй дахин һэргээгдэдэг уг газарые (гидравлическа, наранай, һалхинай, геотермальна) арадай ажахыда хэрэглэлгын дэлисэ хэмжээе ехэ болгохо.

Ниитын эрдэм наукын талаар хүсэлэл оролдолгоо иимэ шэглэлнүүдтэ зорюулха гэбэл:

КПСС-эй, уласхоорондын коммунис ба хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй революционно-шэнэдхэн хубилгахы ажал ябуулгын дүн дүршэл согсололго, диалектическа ба историческа материализмын, научна коммунизмын ба политическэ экономиин асуудалнуудые ухаалан шиидхэлгэ;

хүгжэлтэ түгэс социализмын, коммунизмын материально-техническэ үндэһэ һуури байгуулгын ба үйлэдбэриин харилсаануудые нарижуулан һайжаруулгын, ниитын үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлгын теоретическэ асуудалнуудаар хэгдэдэг шэнжэлэлгэ; научно-техническэ дэбжэлтын ба ажалай социально-экономическа асуудалнуудаар, арадай ажахые залан хүтэлэлгые нарижуулан һайжаруулха, һалбаринууд болон районуудай экономикын, аграрна теориин ба демографиин асуудалнуудаар хэгдэхэ шэнжэлэлгэ;

хүгжэн жагсаһан социализмын социальна бүридхэлэи, политическэ гуримаи хүгжэлтын, гүрэнэй ба ниитын ажабайдалай хуули сахилгын үндэһэ һуури бэхижүүлгын, коммунис ёһоор хүмүүжүүлгын, хүнэй али бүхы талаһаа тэгшэ тааруугаар хүгжэлгын, ажабайдалай социалис ёһо гуримай асуудалнуудые ухаалан зохёолго;

дэлхэйн социалис байгуулалтын хүгжэлтын жама ёһонуудые, социалис экономическа харилсаа холбооной, гадаадын экономическа холбоо барисаанай асуудалнуудые шэнжэлэлгэ;

капиталис ба хүгжэжэ байгаа оронуудай экономикын ба политикын асуудалнуудые шэнжэлэлгэ; антикоммунизмые, ниитын хүгжэлтын буржуазна ба ревизионис бодомжые шүүмжэлгэ, марксизм-ленинизмые хуурмаг болгогшодые элишэлгэ.

Естественнэ ба техническэ эрдэм наукын талаар хүсэлэл оролдолгоо шухалын шухала иимэ асуудалнуудые шиидхэлгэдэ зорюулха гэбэл:

математическа теориин хүгжэлтэ, бодото зорилгоор тэрэниие хэрэглэлгын ашаг үрэ дээшэлүүлгэ;

элементарна частиценуудай ба атомай гол хубиин физикые, хатуу бодосой физикые, оптикые, квантова электронико ба радиофизикые хүгжөөлгэ;

ядерна энергетикын хүгжэлтэ ба термоядерна энергетикын үндэһэ һуури байгуулга, элшэ хүсэ хубилгалгын ба дамжуулгын арга методуудые нарижуулан һайжаруулга;

шэнэ бодосуудые ба уридшалан захигдаһан шэнжэ шанартай материалнуудые абаха химико-технологическа процессүүдые, мүн энергетическа ба ажалаи нөөсэ хүсэ алмадаг, бүтүү технологическа циклнүүдые хэрэглэдэг түүхэй эд болон хажуугаарнь хабсарһан продукт комплексноор ашаглаха технологинуудай научна үндэһэ һуури байгуулга;

машинануудай, түхеэрэлгын ба машина бүтээлгын бусад хэрэгсэлнүүдэй шанар, найдамтаи, арьбалалтатай ба бүтээсэтэй байлгые дээшэлүүлгэ, тэдэнэй гаргадаг шууяа ба дорьбоое бага болголго, тэдэндэ материалай оросые, элшэ хүсэ хэрэглэлгые доошолуулга;

тоололгын техникые, тэрэнэй элементнэ баазые ба математическа хангалгые, мүн мэдээсэлнүүдые суглуулдаг, дамжуулдаг, болбосоруулдаг хэрэгсэлнүүдые, системэнүүдые нарижуулан һайжаруулга;

хүнэй ажамидаралгын физиологиин, биохимиин, генетикын ба иммунологическа үзэгдэлнүүдэй оньһо ойлголго, эгээл дэлгэрэнги үбшэнүүдһээ һэргылэмжын, диагностикын ба эмшэлэлгын арга методуудые нарижуулан һайжаруулга, эм домой шэнэ хэрэгсэлнүүдые, препарадуудые, медицинын техникые ухаалан зохеолго;

ехэ ашаг шэмэтэй ургамалнуудай сорт, адууһа малай үүлтэр болон аша туһатай микроорганизмуудай культура бии болголго, физиологическа эдэбхитэй шэнэ бодосуудые, тэрэ тоодо пестицидүүдые бии болголго;

медицинэдэ, хүдөө ажахыда ба промышленностьда хэрэглэгдэдэг продукци үйлэдбэрилхын тулада биотехнологическа процессүүдые ухаалан зохеолго;

эрдэм наука, техникэ ба арадаи ажахые хүгжөөлгын аша тупада замбуулинай дайдые дам саашадань шэнжэлгэ ба ашаглалга;

Газарай, биосферын, сагай уларилай, Дэлхэйн океанай, тэрэ тоодо далайн уһан дорохи газарай арга нөөсые бодомжотой зүбөөр хэрэглэхэ, сагай уларил ба байгаалиин бусад үзэгдэлнүүдые уридшалан мэдэдэг арга методуудые нарижуулан һайжаруулха, оршон тойронхи байгаалиие сахин хамгаалха талаар абтадаг хэмжээ ябуулгануудай ашаг үрые дээшэлүүлхэ зорилгоор тэдэнэй байгуулгые, бүридэлые ба хүгжэлтые шэнжэлэлгэ; экологиие хүгжөөлгэ.

IV. ПРОМЫШЛЕННОСТИИЕ ХҮГЖӨӨЛГЭ

Үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдэй талаар арадай ажахын, харин арадай хэрэглэлэй эд бараанай талаар хүн зоной хэрэглэмжые бүри гүйсэдөөр хангаха, научно-техническэ дэбжэлтын түйлалтануудые али бүхы хэмжээгээр ашаглаһанай үндэһөөр үйлэдбэриие аша үрэ түгэс болгохо, продукциин шанар һайжаруулха гээшэ промышленностиин шухалын шухала зорилгонууд болоно.

Хүн зондо эд бараа улам ехээр бүтээн гаргаха, мүн шанарыень һайжаруулха гээшэ промышленностиин бүхы һалбаринуудай, бүхы предприятинууд болон эмхинүүдэи эгээл түрүүн дүүргэхэ зорилго, бүхы партиина, совет, ажахын зургаануудай болон профсоюзаи онсо анхаралда байха зүйл гэжэ тоолохо.

Эдэ зорилгонуудые дүүргэхын тулада:

табан жэлэй туршада промышленна продукциин үйлэдбэрилгые 26—28 процентээр, тэрэ тоодо үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдые бүтээлгые 26—28 процентээр, хэрэглэмжын эдлэлнүүдые—27—29 процентээр ехэдхэхэ;

промышленностьда ажалай бүтээсые 23—25 процентээр дээшэлүүлхэ, энээнэй ашаар продукциин ургалтын 90 гаран процентые абаха;

промышленна үйлэдбэриин байгууламжа бүридхэлые нарижуулха, малтан абадаг болон болбосоруулдаг һалбаринуудай хүгжэлтые тэнсүүрилэн тааруулха, арадай ажахыда техническэ дэбжэлтые шиидхэн тодорхойлдог продукци үйлэдбэрилгые түргэнөөр ехэдхэхэ;

ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, материал болон элшэ хүсэ ба-гаар хэрэглэхэ, бүтээн гаргадаг продукциин шанар һайжаруулха, гадаадын дэлхүүр дээрэ бусад оронуудай тэрэнэй шанарай һайн байлгые хангаха арга олгодог, ашаг үрэ ехэтэи шэнэ техникэ ухаалан байгуулха, ашаглаха, үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ ябадалые нилээд үргэдхэхэ;

конструкционно материалнуудаи янза түхэл болон ассортимент үргэдхэхэ, саг үргэлжэ шэнэлхэ, тэдэнэй технико-экономическа шэнжэ шанар һайжаруулха, Хара болон үнгэтэ металлнуудай орондо хэрэглэгдэдэг түрүү һайн материалнуудые улам ехээр үйлэдбэрилдэг болохо;

түлишэ болон элшэ хүсэ улам һайнаар ашагладаг болохо, котельнэдэ болон пеэшэндэ хэрэглэхэ түлишэ болгон нефть ба нефтепродуктнуудые багаар хэрэглэдэг болохо, атомна энергетикые урид хурданаар хүгжөөхэ;

материальна нөөсэнүүдые алмаха. Бүтээн гаргагдадаг продукциин единицэдэ гаргашалха түрүү һайн нормонуудые тогтоон нэбтэрүүлхэ. Түүхэй эд үргэлжэдэнь ехээр шанаржуулха, нөөсын алмалта хангадаг техникэ, тэрэшэлэн үлэгдэл багатай ба үлэгдэлгүй, мүн элшэ хүсэ алмадаг технологи хэрэглэхэ, нютагай түүхэй эд болон материалнуудые али бүхы зэргээр ашаглаха, хоёрдохёо хэрэглэгдэхэ зүйлнүүдые ашаглан хэрэглэхэ. Эдээ хоолой түүхэи эд болон хүдөө ажахын бусад продукциие техническэ зорилгоор хэрэглэлгые тон бага болгохо;

промышленна продукциин өөрын үнэ сэн доошолуулха, ашаг олзыень дээшэлүүлхэ;

промышленна үйлэдбэри эмхидхэхэ түхэл маяг нарижуулха, промышленностиин һалбаринууд болон тус тус предприятинуудай хоорондохи үйлэдбэриин холбоо һайжаруулха. Үйлэдбэрие тусхай мэргэжэлээр хүгжөөхэ, хамтаруулха ба томодхохо хэмжээ дээшэлүүлхэ;

хүдэлжэ байгаа предприятинуудые техническэ талаар улам ехэ хэмжээгээр шэнэлхэ, һэльбэн заһаха, ашаг үрэ ехэтэй шэнэ техникээр тэдэниие дахин хангаха, түрүү һайн технологи, ажал болон үйлэдбэри эрдэм ухаанай ёһоор эмхидхэхэ хэрэг нэбтэрүүлхэ. Оргтехникэ ехээр бүтээн гаргаха;

үйлэдбэриин оньһо түхеэрэлгэнүүд болон гол фондонуудые улам һайнаар ашаглаха, машинанууд болон түхеэрэлгые халаанаар ашаглаха хэрэг һайжаруулха. Тус тус һалбаринууд болон үйлэдбэринүүдэй онсо өөрэ байдалые хараада абажа, техникэ заһабарилха ба шэнэлхэ түрүү гурим арга ухаалан хэрэглэхэ.

Промышленностиин һалбаринуудые хүгжөөхэ иимэ гол шэглэлнүүдые тогтоохо.

Электроэнергетикэдэ электрын элшэ хүсэ абалгые 1985 ондо 1550—1600 миллиард киловатт-часта хүргэхэ, тэрэ тоодо атомна электростанцинуудта 220—225 миллиард киловатт-час, мүн гидроэлектростанцинуудта 230—235 миллиард киловатт-час хүргэхэ. СССР-эй Европодохи хубида электрын элшэ хүсэ абалгые гол түлэб атомна болон гидроэлектростанцинуудта ехэ болгохо.

Атомна электростанцинуудта 24—25 миллион киловатт хүсэтэй шэнэ түхеэрэлгэнүүдые ашаглалгада оруулха. Түргэн нейтронууд дээрэ хүдэлдэг реакторнуудые ашаглаха талаар, мүн дулаанай элшэ хүсэ үйлэдбэрилхын тула ядерна түлишэ хэрэглэхэ талаар хүдэлмэри үргэлжэлүүлхэ.

Сибириин, Алас-Дурна зүгэй болон Дунда Азиин гол мүрэнүүд дээрэ томо гидроэлектростанцинуудые бариха. Тиихэдээ уһанай баялигые үргэлжэдэнь ашаглаха хэрэг хараада абаха. Мүн СССР-эй Европодохи хубида уһанай хүсэ суглуулан гулидхадаг электростанцинуудые бариха. Хөөрэн ерэһэн упаар хүдэлгэгдэхэ электростанцинууд тушаа шэнжэлэлгын болон проектнэ хүдэлмэри үргэлжэлүүлхэ. Бага голнуудай уһанай элшэ хүсэ дүүрэнээр хэрэглэхэ;

Экибастузска ба Канско-Ачинска бассейнүүдэй нүүрһэ, тэрэшэлэн Баруун Сибирьтэхи байгаалиин ба бусад юумэнтэй хабсаран гарадаг газ ашагладаг тепловой электростанцинуудые бушуу түргэнөөр бариха. 1500 киловольт напряженитэй постоянна ток дамжуулха Экибастуз—Центр гэһэн линиин түрүүшын ээлжээе, мүн 1150 киловольт напряженитэй переменнэ ток дамжуулха Экибастуз—Ураал гэһэн линиие ашаглалгада оруулха.

Ороной нэгэдхэмэл энергетическэ системэ саашадань хүгжөөхэ, арадай ажахые электрын элшэ хүсөөр найдамтайгаар, һайн шанартайгаар, хангаха хэрэг түйлахын тулада хүдэлмэри хэжэ үргэлжэлүүлхэ.

Теплоэлектроцентральнууд болон районой томо котельнэнүүдые бариһанай ашаар хэрэглэгшэдые нэгэ газарһаа дулаагаар хангаха ябадал саашадань дэлгэрүүлхэ, мүн түлишын удельнэ гаргашые, электрын болон дулаанай элшэ хүсэнэй өөрын үные доошолуулха.

Ажалай бүтээсые 18—20 процентээр дээшэлүүлхэ.

Нефтиин промышленностьда нефть абалгые (шэнгэрүүлһэн газтай хамта) 1985 ондо 620—645 миллион тонндо хүргэхэ.

Баруун Сибириин районуудта, Казахай ССР-тэ болон ороной Европодохи хубиин хойто талада нефть абадаг промышленностиие хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ, мүн нефтиин шэнэ хэбтэшэнүүдые промышленна талаар түргэнөөр ашагладаг байха. Тиихэдээ барилгын индустриальна арга методуудые үргэнөөр хэрэглэхэ, мүн гол түлэб заводто бэлэн болгогдоһон блочно-комплектнэ түхеэрэлгэ болон армагуудые хэрэглэхэ.

Нефтиин байдаг газарта хүрэхэ шэнэ онол аргануудые улам үргэнөөр хэрэглэхэ, тиигэжэ газар дороһоо нефть абалгые ехэдхэхэ. Скважинануудые түрүү газлифтын аргаар ашаглаха, мүн газар доро оруулжа хүдэлгэгдэдэг, бүтээсэ ехэтэй электронасосуудые хэрэглэдэг болохо, нялдагар, нялдангир ба битумнэ нефть абаха технологи нарижуулха.

Комплексно - автоматизированнэ олзоборинуудта нефть абалгын удельнэ хэмжүүрые 1985 ондо 85—90 процент хүрэтэр ехэдхэхэ. Нэгэ скважина хангахын тулада гаргагдадаг ажалай гаргашые 15—18 процентээр доошолуулха.

Үрэмдэлгын хүдэлмэридэ хэрэглэгдэдэг техникэ түргэнөөр шэнэлһэнэй, мүн тэрэ хүдэлмэри улам һайнаар эмхидхэһэнэй, технологинень нарижуулһанай ашаар үрэмдэлгын хүдэлмэриин технико-экономическа үрэ дүнгүүдые һайжаруулха.

Нефть илган шанаржуулдаг промышленностьда нефть улам ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ, тэрэниие улам ехээр саашадань болбосоруулха хэрэг хангаха, нефть болон нефтепродуктнуудай гээгдэл хорооохо.

Ароматическа углеводородой, шэнгэн парафинай, этиленэй, нефтиин электродно коксын ехэ хэмжээнэи үйлэдбэри эмхидхэхэ. Түлишэнүүд болон юумэндэ түрхидэг тоһонуудта холидог, ашаг ехэтэй зүйлнүүдые ехээр үйлэдбэрилдэг болохо.

Үйлэдбэрилэгдэдэг нефтепродуктнуудай шанар һайжаруулха. Хэрэглэгдэдэг элдэб тоһонууд, мотоорно болон котельно-пеэшэнэй түлишэнүүдэй сортнуудые саашадань нэгэ янзын болгожо үргэлжэлүүлхэ.

Үйлэдбэриин саашадаа ехэ болгохоор түсэблэгдэһэн хэмжээе гол түлэб ажалай бүтээсэ дээшэлүүлжэ түйлаха.

Газай промышленностьда газ түргэнөөр, ехээр малтан гаргаха программа бэелүүлхэ гээшэ шухалын шухала зорилго гэжэ тоолохо. Тэрэнэи хэмжээе 1985 ондо 600—640 миллиард кубометртэ хүргэхэ. Тус һалбариие саашадань түргэнөөр хүгжөөхэ эрхэ нүхэсэл хангаха.

Газ бэлдэхэ талаар айхабтар бүтээсэ ехэтэй, автомадаар хангагдаһан блочно оньһо түхеэрэлгэнүүдые газай олзоборилгодо нэбтэрүүлхэ.

Нефтиин болон байгаалиин газые үргэлжэдэнь шанаржуулха, тэдээнһээ этан, серэ болон газтаи хамта гарадаг бусад зүйлнүүдые абаха оньһон түхеэрэлгэнүүдые олошоруулха. Шэнгэрүүлһэн газ улам ехээр абадаг боложо, тэрэниие бүри ехээр хэрэглэдэг болохо.

Газ дамжуулха хүсэтэ ехэ соргонуудые түхеэрхэ, тэдэниие ехээр автомадуудаар хангаха, найдамтайгаар ашаглаха хэрэг бэелүүлхэ.

Ороноо газаар хангаха нэгэдхэмэл системын ашаг үрэтэйгөөр, найдамтайгаар хүдэлмэрилхэ хэрэг хангаха. Түлишэ хэрэглэдэг гол районуудта газар доро газ хедагалха уута ампартануудые түхеэрхэ хүдэлмэри үргэлжэлүүлхэ.

Ажалай бүтээсэ 33—35 процентээр дээшэлүүлхэ.

Нүүрһэнэй промышленностьда 1985 ондо 770—800 миллион тонно шулуу нүүрһэ абаха.

Эгээл ашаг үрэ ехэтэй нээмэл аргаар нүүрһэ малтан абаха хэрэг бушуу түргэнөөр хүгжөөхэ. Тиихэдээ түрүү һайн технологи, мүн тус бүридөө ехэ хүсэтэй хадын-транспортна түхеэрэлгэ үргэнөөр нэбтэрүүлхэ. Кузбассэ шэнэ предприятинуудые, Канско-Ачинска болон Экибастузска түлишын энергетическэ комплекснуудтахи предприятинуудые байгуулха хүдэлмэри түргэдхэхэ ба эдэ районуудта нүүрһэ абалгые ехэдхэхэ.

Илангаяа шанаржуулха зорилгоор газар доро нүүрһэ абалгые, тэрэшэлэн уһанаи хүсэ хэрэглэн нүүрһэ абалгые саашадань хүгжөөхэ, соргонуудаар дамжуулан нүүрһэ зөөхэ ябадал үргэдхэхэ.

Шулуу нүүрһэнэй шанар һайжаруулха, коммунально-ажаһуудалаи хэрэглэмжэдэ сортовой нүүрһэ болон нүүрһэнэй тэбхэлжэнүүдые ехээр гаргадаг болохо.

Шахта барьдаг эмхинүүдэй хүсэ шадалые улам ехэдхэхэ.

Хэсүү бэрхэ хадын-геологическа эрхэ байдалда нүүрһэ малтан абаха, мүн тэрэниие гаргаха бэлэдхэлэй хүдэлмэри хэхэ бүтээсэ ехэтэй түхеэрэлгын комплекснуудые түргэнөөр ухаалан зохеожо, олоорнь үйлэдбэрилэн гаргадаг болохо. Сэбэрлэлгын забойнуудта хүнүүдэи саг үргэлжэ байлгагүйгөөр, автомадуудай хүсөөр шахтануудта нүүрһэ абаха арга хэрэгсэлнүүдые улам ехээр ухаалан нэбтэрүүлхэ.

Нүүрһэнэи машина бүтээлгын үйлэдбэриин хүсэ шадал ехэдхэхэ. Тиигэжэ бүтээсэ ехэтэй, найдамтай һаин хадын-шахтын түхеэрэлгэ ба тэрэнэй запасной частьнуудые бүтээхэ талаар арадай ажахын хэрэглэмжые гүйсэд хангаха.

Ажалай эрхэ байдал болон ажалай аюулгүйн техникые һайжаруулха.

Гол түлэб ажалай бүтээсэ дээшэлүүлһэнэй ашаар нүүрһэ абалгын болон шанаржуулгын ургалтые хангаха.

Хара металлургида ашаг үрэ ехэтэй металлопродукци улам ехээр бүтээн гаргаха, шанарыень үндэһөөрнь һайжаруулха гээшэ тус һалбариин саашанхи хүгжэлтын гол шэглэл болохо ёһотой.

1985 ондо 117—120 миллион тонно хара металлай бэлэн хабтайлгамал түмэр бүтээн гаргаха.

Хара металлургиин предприятинуудай техникые ехэ хэмжээгээр шэнэлхэ.

Хүйтөөр хабтайлгагдаһан лист, мүн улам бүхэжүүлдэг халуун аргаар шанаржуулагдаһан хабтайлгагдамал түмэр ба эрхим һайн шанартай, сэбэр булад прокат, тэрэшэлэн газаа тээһэ хамгаалгатай лист болон сан түмэр (тэрэ тоодо айхабтар нимгэн түмэр), мүн хүйтөөр дабтагдаһан лента, динамна булад, элдэб маяг дүрсэтэйгөөр, нарин нягтаар хабтайлгагдаһан түмэр үйлэдбэрилгэ 1,5—2,5 дахин ехэдхэхэ.

Алмалта ехэтэй, тусхай янзын булад соргонуудые түргэнөөр, ехээр үйлэдбэрилдэг болохо гэбэл: шэнэ аргаар шурэбдэн холбогдодог, жэбэрүүлхэгүй зүйл түрхигдэһэн нефтиин нарезной соргонуудые, ехэ давленитэй котелнуудта хэрэглэгдэхэ бата бэхи соргонуудые, подшипникова болон атомна энергетикэдэ хэрэглэгдэхэ соргонуудые бүтээн гаргадаг болохо. Газопроводуудта хэрэглэгдэхэ олон дабхар соргонуудые бүтээдэг болохо.

Удаан сагта элэдэггүй, муудадаггүй, жэбэрдэггүй хэрэгсэлнүүдые бүтээхын тулада, тэрэшэлэн машина болон оньһонуудта гаргашалагдадаг ажал хүдэлмэриин, металлай хэмжээ багадхахын тулада металлическа порошок үйлэдбэрилгые гурба дахин ехэ болгохо. Прецизионно шудхалаа болон хабтайлгамал түмэрэй промышленна үйлэдбэри хүгжөөхэ.

Хара металлургиин түүхэй эдэй баазые урид түргэнөөр хүгжөөхэ.

Малтан абтадаг рудаһаа элдэб зүйлнүүдые ехээр илган абадаг болохо, концентрадууд дотор түмэр, марганец болон хромой хубиие ехэ болгохо. Окисленно түмэрлиг кварцидуудые шанаржуулха, мосогойлхо технологи промышленна хэмжээгээр бэелүүлхэ.

Кислородно-конверторнэ ба электро-булад хайлуулгын онол арга хэрэглэжэ, булад саашадаа улам ехээр бүтээн гаргадаг болохо. Электро-булад үйлэдбэрилгые 1,6 дахин нэмэхэ. Тусхай аргаар дахин хайлуулһанай, мүн пеэшэнэй газаа тээ булад болбосоруулһанай ашаар тэрэнэй үйлэдбэрилгые үргэдхэхэ.

Заготовконуудые таһалгарагүйгөөр шудхадаг машинануудта булад юулэлгые 35—37 миллион тонндо хүргэхэ.

Хара металлнуудай түмэр түдэгэ бүри ехээр хэрэглэхэ, шанарай талаар һайнаар бэлэдхэхэ. Металлтай элдэб үлэгдэлнүүдые үйлэдбэридэ үргэнөөр хабаадуулха. Хара металлай түмэр түдэгын ехээр суглардаг, металлопродукци хэрэглэдэг газарнуудта багахан хүсэтэй металлургическа заводуудые бариха.

Хоёрдохёо хэрэглэгдэхэ энерго-нөөсэнүүдые улам һайнаар ашагладаг болохо гэжэ оролдохо.

Ажалай бүтээсые 12—14 процентээр дээшэлүүлхэ.

Үнгэтэ металлургида мүнөө хүдэлжэ байгаа предприятинуудые түүхэй эдээр һайнаар хангадаг болохо, мүн тэрэниие саашадаа урид түргэнөөр хүгжөөхэ. Руда болон концентрадуудые абаха, шанаржуулха технологи нарижуулха, минеральна түүхэй эд үргэлжэ дээрэнь улам дүүрэнээр ашаглаха ябадал үргэдхэхэ, автогенна, гидрометаллургическа, микробиологическа болон ашаг үрэ ехэтэй бусад технологическа процессүүдые, тус бүридөө ехэ хүсэтэй агрегадуудые түргэнөөр нэбтэрүүлхэ. Бүтээн гаргагдадаг продукциин шанар болон ассортиментыень һайжаруулха.

Алюмини үйлэдбэрилгые 15—20 процентээр, зэд—20—25 процентээр, никель болон кобальт 1,3 дахинһаа бага бэшээр ехэ болгохо, цинк, туулга, титан, магни, үнэтэ металлнуудые, тэрэшэлэн вольфрамаи болон молибденэй концентрадуудые, ниоби болон эрхим шанартай бусад зүйлнүүдые ехээр үйлэдбэрилдэг болохо.

Полупроводниково, илангаяа онсо сэбэр, мүн тусхай материалнуудые, прецизионно шудхалаануудые ба алишье талаараа тэгшэ һайн бусад материалнуудые, алмалта ехэтэй хабтайлгамал түмэр, биметаллнуудые, нарин алюмини болон зэд электролитическэ фольга, порошок, хатуу шудхалаанууд болон минерало-керамикаар хэгдэһэн, элэдэггүй, нарин һайн пластинануудые үйлэдбэрилгэ хурдан түргэнөөр урид хүгжөөхэ.

Баялиг шэнэ хэбтэшэнүүдтэ хадын-шанаржуулгын комплекснуудые барилга түргэдхэхэ.

Түмэр түдэгэ болон үнгэтэ металлнуудай үлэгдэлнүүдые нилээд ехээр суглуулдаг, бэлэдхэдэг, болбосоруулдаг болохо. Дахинаа хэрэглэгдэхэ энерго-нөөсэнүүдые улам һайнаар хэрэглэдэг болохо.

Гол түлэб ажалай бүтээсэ дээшэлүүлһэнэй ашаар продукци бүтээлгын ургалта хангаха.

Химиин болон нефтехимиин промышленностьда продукци үйлэдбэрилгын хэмжээе 30-33 процентээр ехэдхэхэ. Минеральна үтэгжүүлгэ үйлэдбэрилгые 1985 ондо 150-155 миллион тонно условно единицэдэ хүргэхэ (тэжээлтэ бодосуудай 100 процент байхаар бодожо үзэбэл, 36—37 миллион тонндо хүргэхэ), синтетическэ дабирхай болон пластмасса 6—6,25 миллион тонндо, химическэ һэбэрдэһэн болон утаһануудые 1,6 миллион тонндо хүргэхэ.

Минеральна үтэгжүүлгэ болон тэжээлэй химическэ нэмэлтэнүүдые үйлэдбэрилдэг предприятинуудые бүри гүйсэд дүүрэнээр ашаглахын тулада түүхэй эдэй баазые уридлуулан түргэнөөр хүгжөөхэ.

Минеральна үтэгжүүлгэ болон ургамал хамгаалха химическэ хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилгые тэнсүү тааруугаар хүгжөөхэ. Холимол болон орёо бүридэлтэ үтэгжүүлгэнүүдые улам ехээр үйлэдбэрилхэ, 1985 онһоо эхилэн, калийна үтэгжүүлгые имагтал монсогороор, мүн томо кристалл болгон үйлэдбэрилжэ, хүдөө ажахыда эльгээхэ.

Бодото каучугай орондо хэрэглэгдэдэг синтетическэ каучук улам ехээр бүтээдэг болохо. Шинэнүүдэй улам удаан сагта хэрэглэгдэхэ ябадал хангаха. Хүсэтэ самосвалнууд болон скреперүүдтэ хэрэглэхэ, мүн хүдөө ажахын машинанууд ба автомобильнуудта хэрэгтэй, даралта багатай шинэнүүдые ехээр бүтээн гаргаха.

Урид хараалагдаһан техническэ шэнжэ шанартай эрхим һайн полимернүүдые, тэрэ тоодо армированна болон ондоо зүйл оруулагдаһан пластмассануудые, тэрэшэлэн пластмассаар соргонуудые бүтээн гаргадаг болохо.

Бага хэмжээнэй химическэ продукци улам ехээр бүтээдэг болохо. Полимернэ материалнуудта, мүн эм бүридүүлгэдэ хэрэглэгдэхэ химическэ нэмэлтэнүүдые, бүд нэхэлгын-хамһабариин бодосуудые, юумэ гутаасагүй болгодог зүйлнүүдые, катализаторнуудые, синтетическэ һэбэрдэһэ, утаһанууд болон будагуудые, лак будагай ба багсалха материалнуудые, юумэ угаадаг хэрэгсэлнүүдые, өөхэн ба ургамалай тоһоной орондо техническэ зорилгоор хэрэглэгдэдэг зүйлнүүдые, онсо сэбэр химическэ материал болон реактивүүдые, тэрэшэлэн онсо нимгэн тусхай полимернэ пленконуудые бүтээн гаргаха талаар арадай ажахын хэрэглэмжые бүри гүйсэд дүүрэнээр хангаха.

Резинэ гутал, ажаһуудалай химиин эдлэлнүүдые, фотоматериалнуудые улам ехээр гаргаха, ассортимент болон шанарыень һайжаруулха.

Ажалай бүтээсые 28-30 процентээр дээшэлүүлхэ.

Ороной газар дайдые геологическа талаар шэнжэлхэ хүдэлмэри түргэдхэхэ, олдоһон минерально-түүхэй эдэй баялигые, түбхын түрүүндэ түлишэ элшэ хүсэнэй баялигые ехэдхэхэ. Баруун болон Зүүн Сибириин дайдада, СССР-эй Европын хубида, Дунда Азида болон Казахай ССР-тэ, тэрэшэлэн далайнуудай эрье шадар нефть болон газ бэдэрэн олохо хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхэ. Малтамал малтан абадаг, мүнөө хүдэлжэ байгаа предприятинуудай, илангаяа территориально-үйлэдбэриин комплекснуудай бии болгогдожо байгаа районуудта түүхэй эдэй баазыень үргэдхэхэ. Хара болон үнгэтэ металлнуудай бэлэхэнээр шанаржуулагдадаг, баян рудагай, боксидай, фосфоридаи, нүүрһэнэй, горючи, сланец болон атомна энергетикэдэ хэрэглэгдэхэ түүхэй эдэй хэбтэшэнүүдые, тэрэшэлэн барилгын материал болон минеральна үтэгжүүлгэ хэхэ түүхэй эдэй хэбтэшэнүүдые, мүн газар дорохи уһа бэдэрэн олохо хүдэлмэри үргэдхэхэ.

Газар дорохи баялиг шэнжэлхэ геофизическэ болон геохимическэ түрүү аргануудые ехээр хэрэглэхэ, Газарай байгаалиин баялигые шэнжэлхэ агаарай болон замбуулинай хэрэгсэлнүүдые геологидо үргэнөөр хэрэглэхэ, ашагта малтамалнуудай хэбтэшэнүүдые геолого-экономическа талаар түргэнөөр сэгнэхэ онол аргануудые ухаалан зохёогоод, хэрэглэдэг болохо. Геолого-бэдэрэлгын эмхинүүдые саашадаа улам һайн шэнэ техникээр хангаха, ашаг үрэ ехэтэй түхеэрэлгээр, аппаратура болон транспортаар хангаха.

Машина бүтээлгэ болон металл болбосоруулгые урид түргэн хүгжөөхөөр хараалха. Машина бүтээлгэ болон металл болбосоруулгын продукци үйлэдбэрилгые 1,4 дахинһаа бага бэшээр ехэдхэхэ.

Бүтээсэ ехэтэй, элшэ хүсэ болон материал алмадаг технологиие үргэнөөр хэрэглэхэ, тэрэшэлэн арадаи ажахын элдэб һалбаринуудай болон ороной нютагуудаи онсо өөрэ байдалда тааруулагдаһан техникэ бүтээн гаргаха арга олгодог шэнэ түхэлэй машина, түхеэрэлгэ, автоматизациин хэрэгсэл болон приборнуудые богонихон болзор соо олоорнь үйлэдбэрилэн гаргадаг болохо.

Машина бүтээлгын продукциин, автоматизациин хэрэгсэл болон приборнуудай техническэ хэмжээ ба шанарыень һайжаруулха, бүтээн гаргагдадаг техникын бүтээсыень, алмалта ехэтэй, найдамтайгаар, удаан саг соо хүдэлжэ байха шанарыень нилээд һайжаруулха. Энэ зорилгоор машина бо-

(Үргэлжэлэлынь 4-дэхи нюурта).

1981—1985 ОНУУДТА, МҮН 1990 ОН ХҮРЭТЭРХИ ҮЕДЭ СССР-э
ЭКОНОМИЧЕСКА БА СОЦИАЛЬНА ХҮГЖЭЛТЫН ГОЛ ШЭГЛЭЛНҮҮ

(Үргэлжэлэл. Эхининь 2, 3-дахи нюурнуудта).

лон түхеэрэлгэ автомадай хүсөөр жолоодохо хэрэгсэлнүүдые, тиристорнэ хубилгагшад болон микропроцессорнуудтэй комплектнэ электроприводуудые, гидро- болон пневмо-түхеэрэлгэ үйлэдбэрилгые түргэнөөр хүгжөөхэ. Машина, түхеэрэлгын транспортна хэрэгсэлнүүд болон приборнуудай запасной частьнуудые, узел болон агрегадуудые нилээд ехээр үйлэдбэрилдэг болохо.

Бүтээн гаргагдадаг машина бүтээлгын продукциин шанар болон техническэ хэмжээе хинаха системые улам һайжаруулха хэмжээ ябуулгануудые ухаалдин бэелүүлхэ.

Мэргэжэл багатай, нэгэ янзын хүдэлмэринүүдтэ, илангаяа хүнэй бэедэ хоротой, хүшэр хүндэ хүдэлмэридэ гарай ажал хэрэглэхэеэ болихын тулада элдэб янзын машина болон түхеэрэлгэ, программна жолоодолготой, автомадай хүсөөр ябуулагдадаг зүйлнүүдые улам ехэ хэмжээгээр бүтээн гаргадаг болохо.

Машина бүтээлгын үйлэдбэриин технологи нарижуулжа, тэрэнэй эмхидхэл һайжаруулһанай ашаар энэ һалбариин ашаг үрые дээшэлүүлхэ, һалбари дотор болон хэдэн һалбаринуудта детальнууд, узелнууд болон технологическа процессүүдые улам нэгэ янзын болгохо.

Машина бүтээлгын үйлэдбэри саашадань улам тусхай мэргэжэлтэй болгон хүгжөөхэ, тус һалбарида, мүн хэдэн һалбаринуудта хэрэглэгдэхэ заготовко, деталь, узел болон агрегадуудые бүтээдэг тусхай мэргэжэлтэй шэнэ предприяти болон томо цехүүдые байгуулха, мүнөө хүдэлжэ байгаашадыень саашадань хүгжөөхэ.

Бүтээсэ ехэтэй тусхай болон агрегатна станогуудые, түрүү һайн дархалалга-даралтын түхеэрэлгэ, автоматическа лини болон комплекснуудые улам ехээр бүтээн гаргаһанай ашаар машина бүтээлгэдэ металл болбосоруулгын түхеэрэлгын паркын байгууламжа бүридхэл һайжаруулха.

Машина бүтээлгын предприятинуудые металл болбосоруулдаг шэнэ түхеэрэлгөөр түбхын түрүүндэ дахинаа хангаха.

Машинануудта, түхеэрэлгэдэ ородог металлай удельнэ хэмжээе доошолуулха, металлопродукциин үлэгдэл болон гээгдэлнүүдые нилээд хорооho хэмжээ ябуулгануудые ухаалан бэелүүлхэдээ, тэдэниие иимэ аргаар түйлаха гэбэл:

машина болон түхеэрэлгын түхэл байгууламжые нарижуулха, үлэмжэ бүхэ металл, элдэб маяг дүрсэтэй профильнуудые, нарин һайн хабтайлгамал түмэр, конструкционно пластмасса болон айхабтар ехэ халуунда ядагшэгүй хамгаалалгын материалнуудые үргэнөөр хэрэглэхэ;

металл отололго дээрэ үндэһэлһэн технологическа процессүүдые детальнуудые хэблэн бүридхүүлхэ алмалтатай һайн онол аргануудаар һолихо;

шудхалгын үйлэдбэридэ электро-пезшэнгүүдые, мүн түмэрэй дарханай үйлэдбэридэ металлые окисленигүйгөөр халааха онол арга үргэнөөр нэбтэрүүлхэ.

Металлопрокадые тон бага үлэгдэлтэйгөөр хэрэглэхэ арга олгодог, деталь хабтайлгадаг станудые бүтээжэ, машина бүтээлгын предприятинуудта нэбтэрүүлхэ.

Шухала хэрэгтэй хабтайлгамал түмэрөөр машина бүтээлгые улам гүйсэдөөр хангахын тулада алмалта ехэтэй тусхай янзын бага хэмжүүрэй хабтайлгамал түмэр үйлэдбэрилхэ оньһон түхеэрэлгэнүүдые машина бүтээлгын томо предприятинуудта бии болгохо.

Заводто түгэс бэлэн болгогдоһон, холбон хабсаргагдадаг түхеэрэлгые хэрэглэгшэдтэ үгэжэ байха, машина бүтээлгын предприятинууд болон нэгэдэлнүүд тэрэ түхеэрэлгэеэ тодхон хабсаргажа тааруулаад, захилшадта тушаан үгэдэг байха ёһотой.

Ажалай бүтээсые 31-35 процентээр дээшэлүүлхэ.

Энергетическэ машина бүтээлгэдэ атомна, гидро- болон тепловой электростанцинуудта хэрэглэгдэхэ түхеэрэлгэ, тэрэ тоодо 1-1,5 миллион киловатт хүсэнэй атомна реакторнуудые болон доогуур сортын нүүрһэөр хүдэлгэгдэдэг тепловой электростанцинуудта хэрэглэгдэхэ, 500 800 мянган киловатт-хүсэнэй энергоблогуудые нилээд ехэ хэмжээгээр үйлэдбэрилдэг болохо. Томо городуудые дулаагаар хангаха түрүүшын атомна реакторнуудые бүтээжэ ашаглаха. 800-1600 мянган киловатт хүсэтэй, түргэн нейтронууд дээрэ хүдэлдэг реакторнуудтай шэнэ түхэлэй энергоблогуудые, 500 мянган киловатт хүсэтэй, хэрэглэхэдэ эрхим һайн энергоблогуудай түхеэрэлгэ ухаалан зохёохо. Хатуу түлишые газ болгодог, 250 мянган киловатт хүсэтэй уурал-газай туршалгын-промышленна түхеэрэлгэ байгуулха.

Металлургида болон промышленностиин бусад һалбаринуудта хоёрдохёо хэрэглэгдэхэ энерго-нөөсые ашаглаха арга олгодог түхеэрэлгэ ехээр бүтээн гаргадаг болохо. Газ дамжуулдаг ехэ замай соргонуудта 100 атмосферын даралта доро газ түлхин ябуулдаг агрегадуудые олоорнь бүтээжэ эхилхэ.

Хүндэ болон транспортна машина бүтээлгэдэ холбон хабсаргагдадаг түхеэрэлгэ, тэрэ тоодо заготовконуудые таһалгаряагүйгөөр шудхаха машинанууд, өөрөө ябадаг, шэнэ түхэлэй хадын түхеэрэлгэ болон таһалгаряагүйгөөр хүдэлдэг, ехэ бүтээсэтэй хадын транспортна машинануудые нилээд ехээр үйлэдбэрилдэг болохо. Орёо хэсүү хадынгеологическа эрхэ байдалда хүдэлдэг горнягуудай ажалые үргэлжэдэнь оньһожоруулхын тулада хэдэн бүхэ машинануудые ухаалан зохёохо хүдэлмэри бэелүүлхэ.

Технико-экономическа эрхим үрэ дүн харуулдаг дизельнэ двигательнүүдые ехээр бүтээн гаргаха, мүн харгы-барилгын хүсэтэ машинануудта хэрэглэгдэхэ двигательнүүдые ухаалан зохёохо.

Ехэ замда ябаха ба ойро зайда хэрэглэгдэхэ бүри хүсэтэй тепловозуудые бүтээн гаргаха, тусхай шэглэлтэй ашаанай вагонуудые, түмэр замай цистернүүдые, электропоездын вагонуудые, тэрэшэлэн замай машинануудые олоор бүтээн гаргаха.

Транспортда юумэ үргэхэ, ашаха, буулгаха ба складай хүдэлмэринүүдые оньһожоруулха, автомадаар хангаха хэрэгсэлнүүдые бүтээдэг предприятинуудые түргэнөөр хүгжөөхэ.

Электротехническэ промышленностьда 1-1,5 миллион киловатт хүсэтэй турбогенераторнуудые, 1150 киловольт переменнэ тогой болон 1500 киловольт постоянна тогой напряженитэй электро-түхеэрэлгын комплекснүүдые, ехэ замай хүсэтэ электровозуудые, 200 тонныи баттаамжатай булад хайлуулдаг электро пешэнгүүдые, прокатна стануд болон нефть түлхин ябуулдаг станцинуудта хэрэглэгдэдэг комплектнэ электроприводуудые, высокомоментнэ электродвигательнүүдые, полупроводниково хубилгагша силовой техникэ, автомадаар хүдэлгэгдэдэг гагналгын лини болон металл отолдог зэмсэгтэ элээхэгүй хушалта түрхидэг түхеэрэлгэ нилээд ехээр үйлэдбэрилдэг болохо.

Туһатай хүдэлмэриин коэффициент ехэтэй, мүн үнгэтэ металл болон бусад материал багаар гаргашалдаг электротехническэ түхеэрэлгэ ухаалан зохёожо бүтээн гаргаха хэрэгтэ онсо анхарал хандуулха. Удаан хүдэлдэг, гэрэл һаинтай, алмалта ехэтэй, гэрэл гаргадаг шэнэ оньһонуудые бүтээн гаргадаг болохо.

Хүсэтэ экскаваторнуудта, роторно комплекснуудта болон үрэмдэлгын установконуудта зориулан, бүрин түгэс электро-түхеэрэлгэ бүтээн гаргаха хэрэг эмхидхэхэ.

Халуунда тэсэмгэй эмальпровода болон тон жэжэхэн шабын түмэр, багахан хэмжүүртэй, элшэ хүсэ ехэтэй аккумуляторай батарейнүүдые, нимгэн фольгированна диэлектригүүдые ехээр үйлэдбэрилэн гаргадаг болохо, тэрэшэлэн жэжэхэн хэмжүүртэй, элшэ үгэдэг шэнэ түхэлэй зүйлнүүдые, мүн электродвигательнүүд болон хэлхеэ холбоонөй волоконно-оптическа кабельнуудые ехээр бүтээн гаргадаг болохо.

Материалнуудые лазерна аргаар болбосоруулха, плазма хэрэглэн порошок бүридхүүлхэ түхеэрэлгэнүүдые олоорнь бүтээн гаргадаг болохо.

Химиин болон нефтиин машина бүтээлгэдэ бүтээсэ ехэтэй түхеэрэлгэ, тэрэ тоодо химиин, нефтиин, газай, нефть болон газ шанаржуулгын, нефтехимиин, медицинын, микробиологиин, целлюлозно саарһанай промышленностьда болон геолого-бэдэрэлгын хүдэлмэринүүдтэхи тон шэнэ технологическа процессүүдтэ хэрэглэгдэхэ түхеэрэлгэ ухаалан зохёожо, бүтээн гаргаха.

Минеральна үтэгжүүлгэ, ургамал хамгаалха хэрэгсэлнүүдые, химическэ утаһа болон пластическа массануудые үйлэдбэрилхэ хүсэ ехэтэй түхеэрэлгэ болон агрегадуудые нилээд ехээр гаргадаг болохо, тэрэшэлэн белково-витаминна концентрадуудые, тэжээлэй дрожжо болон фурфурол, лизин гэдэг аминокислота үйлэдбэрилхэ технологическа лининүүдые ухаалдин бэелүүлхэ. Тэжээлэй витамин В-2 болон ксилит бэлдэхэ бүрин түгэс технологическа лини ухаалан байгуулаад, бүтээн гаргадаг болохо.

Ямаршье эрхэ байдалда тодхоходо хилбар бэлэн, ямаршье газарта нүхэ гаргадаг үрэмдэлгын бүрин түгэс установконуудые, скважинануудые оньһожоруулагдаһан аргаар ашаглаха, заһабарилха түхеэрэлгэ, нефтиин болон газай олзоборинуудые түбхинэлгэдэ хэрэглэгдэхэ автомат болон блочно-комплектнэ түхеэрэлгэ бүтээн гаргадаг болохо.

Ехэ хүндэ ашаа шэрэдэг автосамосвалнуудта хэрэгтэй томо шинэнүүдые, нэгэ түхэлэй болон нэгэ түхэлэй бэшэ резино-техническэ шэнэ хэрэгсэлнүүдые, полимернэ пленконуудые болон газарай уһа урдахуулха соргонуудые бүтээн гаргахын тулада бүтээсэ ехэтэй техникэ үйлэдбэрилдэг болохо.

Газ сэбэрлэдэг, тооһо татадаг түхеэрэлгэ болон урадхуул промышленна уһые сэбэрлэхэ ашаг үрэ ехэтэй түхеэрэлгэ саашадаа улам ехээр бүтээн гаргаха.

Станок бүтээлгын болон зэр зэмсэгүүдэй промышленностьда бүтээгдэдэг техникэ болон зэр зэмсэгүүдэй техническэ хэмжээ нилээд дээшэлүүлхэ, шанарыень һайжаруулха. Гадна иимэ юумэ хангаха гэбэл:

металл отолдог станогуудай, дархалалгын-даралтын машинануудай, шудхалгын болон модо болбосоруулгын түхеэрэлгын бүтээсые 1,3—1,6 дахин дээшэлүүлхэ, тэдэниие ашаглахада найдамтай, удаан сагта хэрэглэгдэдэг болгохо, мүн металл отолдог станогуудай нарин нягта шэнжые 20—30 процентһээ доошо бэшэ болгохо;

дархалалга-даралтын түхеэрэлгые урид түргэнөөр, ехээр бүтээн гаргаха:

элдэб юумэ хэдэг автомат зүйлнүүдээр хангагдаһан, металл болбосоруулдаг түхеэрэлгын комплекснуудые үйлэдбэрилгэ түргэнөөр хүгжөөхэ;

иимэ юумэнүүдые нилээд ехээр бүтээдэг болохо гэбэл:

тоото программна жолоодолготой, металл болбосоруулдаг станогуудые, илангаяа автомат аргаар зэр зэмсэгээ һолидог, элдэб олон юумэ хэжэ шададаг станогуудые; машина бүтээлгэ болон металл болбосоруулгада хэрэглэгдэхэ, тэрэ тоодо элдэб ондоо болгон тодхогдодог автоматическа лининүүдые; металл отолдог, хүндэ, шухаг станогууд болон дархалалга-даралтын машинануудые; олон зүйлнүүдые хабсаргаха хүдэлмэриие автомадай туһаар хүүлэхэ түхеэрэлгэ;

мебель, модоной зомгооһон плитануудые, столярно-барилгын хэрэгсэлнүүдые, модон панельнэ гэрнүүдые болон модоор хэгдэдэг бусад хэрэгсэлнүүдые бүтээхэдэ хэрэгтэй модо болбосоруулдаг автоматическа түгэс бэлэн түхеэрэлгэ үргэнөөр үйлэдбэрилхэ.

Зэр зэмсэг, тэрэ тоодо абразивна зэмсэг бүтээхэ талаар машина бүтээлгын, металл болбосоруулгын болон бусад һалбаринуудай хэрэглэмжые бүри дүүрэнээр хангаха.

Шэнэ янзын зэр зэмсэгүүдые, тэрэ тоодо элэсэгүй хушалтатай зэмсэг, мүн вольфрамгүй хатуу шудхасануудые, синтетическэ алмазууд болон үлэмжэ хатуу бусад материалнуудые оруулалсан хэһэн зэр зэмсэгүүдые үргэнөөр бүтээн гаргадаг болохо.

Прибор бүтээлгэдэ тоололгын техникын, автоматизациин прибор болон хэрэгсэлнүүдэй техническэ хэмжээе дээшэлүүлхэ. Тиихэдээ микроэлектроникын, оптоэлектроникын болон лазерна техникын эгээл шэнэ түйлалтануудта түшэглэхэ.

Түргэн хүдэлсэтэй жолоододог ба тоолодог комплекснуудые, гол бэшэ түхеэрэлгэ болон тэдээндэ хабсаргагдаха программна хэрэгсэлнүүдые, тааруулалгын ба телемеханикын электронно оньһонуудые, мүн орёо технологическа процессүүдые үргэлжэ дээрэнь автомат болгохо системын, агрегадуудай, машинанууд болон түхеэрэлгын оньһонуудые, прибор болон датчигуудые үйлэдбэрилгэ уридлуулан, түргэнөөр хүгжөөхэ. Оптическа приборнуудые ехээр бүтээн гаргадаг болохо.

Элшэ хүсэ хэрэглэлгые автомат аргаар хүтэлбэрилхэ системэдэ хэмжэлгэ-мэдээсэлгын техникэ, тэрэшэлэн хүдөө ажахын продукциин шанар автомат аргаар хинахада хэрэгтэй прибор болон хэрэгсэлнүүдые бүтээн гаргадаг болохо.

Нефть, газ болон бусад ашагта малтамалнуудые бэдэрэн олохо геофизическэ хүдэлмэринүүдые хэхын тулада тоото сейсмо-бэдэрэлгын комплекснуудые ухаалан зохёогоод, бүтээн гаргажа эхилхэ. Эрдэм шэнжэлгэдэ хэрэглэхэ, түлишэ, элшэ хүсэ гаргашалһанай, ажаллаха эрхэ байдалай хойноһоо, оршон тойронхи байгаалиие хинан хараха прибор болон хэмжэлгын оньһонуудые, мүнөө үеын медицинскэ прибор болон аппаратура, тэрэшэлэн хэмжэлгын техникэ болон кассова аппарадуудые ехээр үйлэдбэрилдэг болохо.

Автомобильна промышленностьда дизельнэ двигательнүүдтэй ашаанай автомобильнуудые үйлэдбэрилгэ хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ. Онсо ехэ ашаа тээхэ шадалтай, ашаг үрэ ехэтэй карьернэ шэнэ автосамосвалнуудые бүтээн гаргадаг болохо. Юрэнхы хэрэглэлэй самосвалнуудые, дизельнэ двигательтэй автобуснуудые бүтээн гаргадаг болохо, автопоезднуудта хэрэглэгдэхэ прицепүүд болон хахад прицепүүдые ехээр бүтээдэг болохо. Доторой носолгоор хүдэлгэгдэдэг двигательнүүдэй конструкци нарижуулжа, тэдээндэ түлишэ багаар хэрэглэдэг болохо.

Юумэ ашадаг, буулгадаг түхеэрэлгэтэй ашаанай автомобильнуудые, тэрэшэлэн 20 ба 30 тонно ашаа тээхэ шадалтай контейнеровозуудые, рефрижераторнуудые, нефтепродуктнуудые зөөхэ автоцистернэнүүдые, мал, шубуу, амиды загаһа болон шэнгэн комплексно үтэгжүүлгэ шэрэхэ 9—13,5 тонно ашаанай багтаамжатай хэрэгсэлнүүдые, арадай хэрэглэлэй эд товарнуудые шэрэхэ автолавканууд болон тусхай транспортые улам ехээр бүтээн гаргадаг болохо.

Хүдөө ажахыда, ой модоной промышленностьда болон барилгада зорюулан, ямаршье газарта ябажа шадаха тусхай автомобильнууд болон автопоезднуудые ухаалан зохёожо, олоорнь бүтээн гаргадаг болохо.

Город дотор юумэ шэрэхын тулада бага хэмжээнэй ашаанай электромобильнуудые ухаалан зохёогоод, үйлэдбэрилжэ эхилхэ. Тэдэ ашаг үрэ ехэтэй тогоор хангагдаха ёһотой.

Подшипникова промышленностиие, илангаяа үлэмжэ ехэ ашаа тээхэ шадалтай подшипнигуудые, мүн станок бүтээлгэдэ болон прибор бүтээлгэдэ хэрэглэгдэхэ айхабтар нарин оньһото подшипнигуудые саашадаа ехээр үйлэдбэрилдэг болохо.

Тракторна болон хүдөө ажахын машина бүтээлгэдэ К-700, Т-150 болон бусад түхэлэй хүсэтэ тракторнуудые саашадань олоор үйлэдбэрилдэг болохо, тэрэшэлэн тэдээндэ хабаатай бүхы машинанууд болон зэр зэмсэгүүдые бүтээн гаргаха.

Индустриальна технологиие газар ажалда нэбтэрүүлхэ зорилгоор бүтээсэ ехэтэй бүлэг хэдэн машина бүтээдэг болохо, тэдэниие үйлэдбэрилхэ предприятинуудые хүгжөөхэ.

Технико-экономическа шэнжээрээ мүнөө үеын эрилтэнүүдтэ хүрэмэ, газар хахалдаг хүсэтэ трактор ба таряа хуряадаг, бүтээсэ ехэтэй комбайн ухаалан зохёогоод, тэдэниие гаргажа эхилхэ.

Газарай нуралгатай тэмсэхэ техникэ, овощ ургуулгада ба саад сэсэрлигүүдтэ, виноград ургуулгада, эм домой ургамал харууһалгада хэрэглэгдэхэ машинануудые, түгэс зэр зэмсэгүүдтэй, бага хэмжээнэй тракторнуудые олоор бүтээн гаргадаг болохо.

Самоходно валково жаткануудые үйлэдбэрилжэ эхилхэ. Хүрьһэ элдүүрилхэ ба таряа тариха ажалые хамтаруулан хэдэг машинануудые, тэрэшэлэн хүдэлмэриин эдэбхитэй мүсэнүүдтэй машина болон зэр зэмсэгүүдые ехээр үйлэдбэрилдэг болохо.

Хатуу болон шэнгэн минеральна үтэгжүүлгэ, ургамал хамгаалха химическэ хэрэгсэлнүүдые бэлдэжэ, хүрьһэндэ оруулхада хэрэглэгдэдэг, бүтээсэ ехэтэй шэнэ машина болон түхеэрэлгэнүүдые, тэрэшэлэн таряа сэбэрлэдэг, таряа сэбэрлэн хатаадаг агрегадууд болон бүтээсэ ехэтэй комплекснуудые үйлэдбэрилжэ эхилхэ.

Мал ажалай ба тэжээл бүйлүүлгын машина бүтээлгэдэ тэжээл бэлдэхэ, бүйлүүлхэ, тарааха, мал болон шубуунай хойноһоо харууһалха хүдэлмэри хэхэ, түрүү һайн технологическа процессүүдые нэбтэрүүлхэ арга олгодог, ашаг үрэ ехэтэй түгэс бүрин машина болон түхеэрэлгэнүүдые, тэрэшэлэн дабһагүй уһанда загаһа үсхэбэрилгэдэ хэрэгтэй түхеэрэлгэ ехээр гаргадаг болохо.

Тэжээл хуряадаг самоходно машинануудые үйлэдбэрилгэ нилээд үргэдхэхэ. Органическа үтэгжүүлгэнүүдые хүрьһэндэ оруулхада хэрэгтэй, ехэ бүтээсэтэй, ашаа ехээр тээдэг, хаанашье ябажа шададаг машинануудые, тэжээлэй ногоон набша намаа зөөхэдэ хэрэглэгдэхэ, багтаамжа ехэтэй транспортна хэрэгсэлнүүдые, ехэ ашаа тээхэ хэрэгсэлнүүдые, тэрэшэлэн фермэнүүдтэ һү эхин шатада бүйлүүлхэ, һэрюусүүлхэ ба хадагалха амһарта түхеэрэлгэ ехээр бүтээдэг болохо, мүн тэдэниие бүтээхэ үйлэдбэриин предприятинуудые хүгжөөхэ гэжэ хараалха.

Барилгын, харгы замай ба коммунальна машина бүтээлгэдэ барилгын бүхы шатануудтахи гол хүдэлмэринүүдые үргэлжэдэнь оньһожоруулха бүтээсэ ехэтэй машинануудые байгуулаад, тэдэниие бүтээн гаргажа эхилхэ.

Газар малтадаг, транспортна хүсэтэ самоходно машинануудые, ой соо хэгдэдэг хүдэлмэринүүдые оньһожоруулха, газар шанаржуулгын хүдэлмэридэ ба коммунальна ажахыда хэрэглэгдэхэ шэнэ түхэлэй техникэ бүтээн гаргалгые түргэдхэхэ.

Ябуулагдажа байгаа үйлэдбэриин эрхэ байдалда барилгын хүдэлмэри хэхэ машинануудые олоор гаргадаг болохо.

Оньһожоруулагдаһан, мүн гарай барилга-хабсаралгын зэр зэмсэг болон барилга-шэмэглэлгын машинануудай техническэ хэмжээень дээшэлүүлхэ, түхэл янзыень шэнэлхэ, мүн ехээр бүтээдэг болохо. Барилгын түрүү һайн материалнуудые, хабсаргагдадаг хэрэгсэлнүүд болон зүйлнүүдые бүтээхын тулада түгэс бүрин технологическа лини болон түхеэрэлгэнүүдые ухаалан зохёожо, олоорнь бүтээдэг болохо хэрэг түргэдхэхэ. Цемент хуурай аргаар абаха бүтээсэ ехэтэй автомат лини ехээр үйлэдбэрилхэ.

Хүнгэн ба эдеэ хоолой промышленностиин машина бүтээлгэдэ технологическа процессүүдые оньһожоруулха, автомадаар хангаха, хүдөө ажахын түүхэй эд үргэлжэ дээрэнь ашаглаха, тэрэниие бүйлүүлхэ, хадагалха, хэрэглэгшэдтэ хүргэхэ үедэ тохёолдодог, гээгдэлыень багадхаха, тэрэшэлэн бүтээн гаргагдадаг продукциин шанар һайжаруулха, ассортиментыень үргэдхэхэ арга олгодог, ашаг үрэ ехэтэй машина болон түхеэрэлгэнүүдые ухаалан зохёогоод, тэдэниие бүтээжэ эхилхэ.

Үни удаан сагта хадагалагдаха эдеэ хоол болон полуфабрикадуудые бэлдэхэхэ, эдеэ хоол болон промышленна эд товарнуудые багсалха, шэгнэжэ амһарталха, мүн худалдаа наймаанай, ниитын эдеэ хоолой ба ажаһуудал хангалгын предприятинуудта хэрэглэгдэхэ түхеэрэлгэ улам ехээр бүтээдэг болохо. Хлопок болон лен эхин шатада болбосоруулха, ээрсэггүйгөөр утаһа ээрэхэ, трикотажна эдлэл болон бүдүүдые шэмэглэхэ, нэхэмэл бэшэ материал, хубсаһа болон гутал бэлдэхэ бүтээсэ ехэтэй, шэнэ түхэлэй поточно лининүүд болон комплектнэ түхеэрэлгэ гаргадаг болохо.

Электроникын хэрэгсэлнүүдые хэрэглэн, текст болон зураг, жэшээнүүдые болбосоруулха, ашаг үрэ ехэтэй хэдэн бүлэг машина болон түхеэрэлгэ полиграфическа промышленностьда ухаалан зохёожо үгэхэ. Хэблэдэг офсетнэ машинануудые, үндэр хэблэлдэ хэрэгтэй автомадаар хангагдаһан түхеэрэлгэ саашадаа улам ехээр бүтээдэг болохо.

Ажаһуудалай электротехникэ али бүхы хэмжээгээр ехээр үйлэдбэрилхэ. ассортиментыень үргэдхэхэ, тэрэниие улам һайн шанартай, арьбалалта ехэтэй, тааруу зохид, гоё һайхан дүрсэтэй болгохо.

Барилгын материалнуудай, барилгын хэрэгсэлнүүд болон детальнуудай промышленностьда продукциин хэмжээе 17—19 процентээр ехэдхэхэ. Металл багаар хэрэглэхэ, барилгын үнэ болон ажал хүдэлмэри хорооходо, байшан, барилганuудай шэгнүүрые доошолуулха, тэдэниие улам дулаа барисатай болгохо арга олгодог хэрэгсэлнүүдые гол түлэб үйлэдбэрилэн гаргаха гэжэ хараалха.

1985 ондо цемент үйлэдбэрилгые 140—142 миллион тоннодо хүргэхэ. Эрхим һайн шанартай, олон зүйлтэй ба тусхай шэглэлтэтэй цемент улам ехээр үйлэдбэрилхэ.

Үнэһэ болон тепловой электростанцинуудай хаядаһа, металлургическа болон фосфорно шлак, малтан абадаг промышленностиин һалбаринуудай ба нүүрһэ шанаржуулдаг фабрикануудай хаядаһа хэрэглэн, барилгын материалнуудые үйлэдбэрилхэ предприятинуудые хүгжөөхэ. Рудна бэшэ барилгын материалнуудай промышленность саашадань хүгжөөхэ. Шэл, илангаяа елэгэр, эбдэрсэгүй, дулаа барисатай шэл, мүн шэл-холст, шэмэглэлгын, тэрэшэлэн дулаа болон абяа шэмээ бариха материалнуудые, барилгын үнгэтэ шабар зүйлнүүд ба сантехническэ хэрэгсэлнүүдые ехээр бүтээдэг болохо, тэдэнэй шанар һайжаруулха.

Түмэр бетон, металлическа болон няамал модон һайн хэрэгсэлнүүдые ехээр бүтээдэг болохо.

Цемент, шэл, избёосхо үйлэдбэрилгэдэ элшэ хүсэ алмаха технологи, мүн түмэр бетониие халуун аргаар шанаржуулха алмалтатай һайн онол аргануудые, керамическа хэрэгсэлнүүдые шатааха, тепловой агрегадуудые амяарлаха һайн онол аргануудые, хоёрдохёо бии болоһон дулаа ашаглаха технологи ухаалан зохёожо нэбтэрүүлхэ хэрэг түргэдхэхэ. Алмалта һайтай түлихэ приборнууд болон санитарно-техническэ түхеэрэлгэ, автомадаар хангагдаһан түлилгын котелнууд болон котельнэ түхеэрэлгые ехээр гаргадаг болохо.

Эгээл шэнэ техникэ хэрэглэн, хирпиисэ үйлэдбэрилгые шэнээр зэбсэглэхэ.

Хужартай хүрьһэндэ избёосхо оруулхын тулада избёосхын болон доломитово гурил хүдөө ажахыда бүри ехээр эльгээдэг болохо.

Ажалай бүтээсые 16—19 процентээр дээшэлүүлхэ.

Ой модоной, целлюлозно-саарһанай ба модо болбосоруулгын промышленностьда бүтээгдэхэ продукциин хэмжээе 17—19 процентээр ехэдхэхэ.

Ой модо бэлэдхэлгын промышленностиие саашадань хүгжөөхэ, модо бэлэдхэдэг, харгы замай барилгада, ашаа тээхэ, буулгаха хүдэлмэридэ хэрэглэгдэдэг, бүтээсэ ехэтэй машинануудаар предприятинуудые хангаха. Модо бэлэдхэлгэдэ хүдэлдэг хүнүүдэй ажалай эрхэ байдал болон ажаһуудалые һайжаруулха. Ороной Европодохи хубида бии байгаа ой модо урданайхиһаа ехээр ашаглаха, тиихэдээ оршон тойронхи байгаалида хохидол ушаруулхагүй. Модо ургуулха, бэлэдхэхэ ба болбосоруулха талаар комплексно предприятинуудые эмхидхэхэ.

Ой модоной түүхэй эдые үргэлжэ дээрэнь болбосоруулха хэрэг нилээд һайжаруулха. Ой модоной болон саарһанай һайн янзын продукци үйлэдбэрилгые уридлуулан түргэнөөр хүгжөөхэ. Модоной зомгоолоор хэгдэһэн плитануудые 1,5 дахин шахуу, модоной һэбэрдэһээр хэгдэһэн плита болон картон —1,3—1,5 дахин, целлюлозые 1,3—1,4 дахин, саарһа 20—25 процент ехээр бүтээн гаргадаг болохо. Барлалгада хэрэглэгдэхэ саарһанай шанар нилээд һайжаруулха, ассортиментыень үргэдхэхэ арга олгодог шэнэ технологическа процессүүд болон материалнуудые бии болгожо хэрэглэхэ. Ханада няадаг саарһа болон ажаһуудалай хэрэгсэлэй саарһа ехээр гаргаха. Муу һайн саарһа эгээл ехэ хэмжээгээр хэрэглэхэ. Мебель улам ехээр гаргадаг болохо, тэрэнэй ассортимент, шанар болон түхэл байгууламжыень һайжаруулха.

Хүдөөдэхи гэр байрын барилгада зорюулан, модон панельнэ гэрнүүдые улам ехээр бүтээн гаргадаг болохо, тэдэниие бүтээхэ үйлэдбэриин предприятинуудые хүгжөөхэ.

Модоной түүхэй эдһээ целлюлозо болон бусад полуфабрикадуудые ехээр абадаг болохо. Целлюлозо үйлэдбэрилгэдэ намаата модонуудые ехээр хэрэглэхэ.

Ажалай бүтээсые 16—18 процентээр дээшэлүүлхэ.

Арадай хэрэглэлэй эд товарнуудые бүтээлгэ уридлуулан түргэнөөр хүгжөөхэ.

Арадай хэрэглэлэй эд бараа бүтээдэг һалбари, предприятинууд болон цехүүдые бүтээсэ ехэтэй техникээр, түрүү технологёор ба эрхим һайн шанартай түүхэй эд болон материалнуудаар улам дүүрэнээр хангаха тушаа хэмжээ ябуулгануудые хараалаад бэелүүлхэ. Совет хүнүүдэй улам ехэ боложо байгаа эрилтэнүүдтэй тааралдуулан, эд товарнуудай ассортимент саашадань үргэдхэхэ, нарижуулха, шанарыень һайжаруулха гэжэ хараалха. Олон зондо хэрэгтэй эд товарнуудые бүтээн гаргаха, шанарыень хинаха хэрэг таарал-дуулха, тусхай мэргэжэлтэй болгохо ябадалые һайжаруулха.

Хүнгэн промышленностьда продукци бүтээн гаргалгын хэмжээе 18—20 процентээр ехэдхэхэ. Хүн зоной ехээр хэрэгсэдэг, эрхим һайн шанартай эд товар, түбхын түрүүндэ элдэб янзын пумаажан, хилгаахан, торгон, лен бүд болон тэрэзгээр оёһон хубсаһа, дотор болон гадар трикотаж, оймһо, тюль болон гардинанууд, гутал, ангай арһан малгай, үһэтэй, үһэгүй хэмэл арһа улам ехээр бүтээн гаргадаг болохо. Үхибүүдэй хэрэглэхэ эд товарнуудые улам ехээр бүтээн гаргаха, шанарыень һайжаруулха хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулха. Илангаяа эхэнэрнүүдэй үмдэхэ тусхай гутал хубсаһанай ассортимент болон шанарыень һайжаруулха.

Бүтээсэ ехэтэй пневмомеханическа, роторно болон өөрөө эрьелдэдэг ээрэлгын машинануудые, онгосогүйгөөр бүд нэхэдэг станогуудые, таһалгарягүйгөөр бүд бии болгодог олон амата машинануудые, үргэлжэ дээрээ оньһожоруулагдаһан ба автомадаар хангагдаһан лининүүдые промышленностиин пумаажан, хилгааһан, трикотажна болон оёдол һалбаринуудта улам ехээр нэбтэрүүлһэнэй, бүд болон трикотаж шэмэглэхэ, нэхэгдээгүй материал бэлдэхэ таһалгарягүй технологическа процессүүдые нэбтэрүүлһэнэй үндэһөөр хүнгэн промышленностиин предприятинуудта техникэ шэнэлхэ үргэлжэлхэ.

Гаргагдадаг эд бүдүүдэй байгууламжа һайжаруулха, энэ зорилгоор трикотажна эдлэлнүүд болон нэхэмэл бэшэ материалнуудай хуби ехэдхэхэ. Техническэ зорилгоор бодото бэшэ, харин химическэ утаһануудые тон ехээр хэрэглэхэ, мүн бүдүүдэй орондо нэхэмэл бэшэ материалнуудые хэрэглэхэ.

Ажалай бүтээсэ 16—20 процентээр дээшэлүүлхэ.

Соёлой-ажаһуудалай ба ажахын хэрэглэлэй эд товарнуудые бүтээн гаргалга 1,4 дахинһаа бага бэшээр ехэдхэхэ, шанарыень нилээд һайжаруулха, эдэ товарнуудай ассортиментые саг үргэлжэ шэнэлжэ, һайжаруулжа байха. Удаан сагта хэрэглэгдэхэ, техническэ талаараа улам һайн эдлэлнүүдые бүтээн гаргалга түргэнөөр хүгжөөхэ. Эдэ эдлэлнүүд хэрэглэхэ шэглэлээрээ ба алмалтын талаар шэнэ шанартай, найдамтай байха, мүн хэрэглэмжэдэ һайн, гоё һайхан, тааруу зохид байха ёһотой. Тиимэ эдлэлнүүдые бүтээхэдээ, эрдэм ухаан болон техникын мүнөө үеын түйлалтанuудые ашаглаха.

Хүн зоной ехээр хэрэглэдэг гэрэй ажахын, ажаһуудалай химиин, санитарно-техническэ хэрэгсэлнүүдые, түмэрэй дарханай, столярна, сад-огородой зэр зэмсэгүүдые, хүдөө ажахын хүдэлмэринүүдые бага зэргэ оньһожоруулха хэрэгсэлнүүдые, тэрэшэлэн нааданхай, уран һайханай болон техническэ зохёолгодо, спорт болон туризмда хэрэглэгдэдэг эд товарнуудые нилээд ехээр бүтээн гаргадаг болохо. [...]һуудалай машинануудта [...]борнуудта болон эрх[...] өөһэдын зөөри болохо [...]спортна хэрэгсэлнүүдтэ [...]тэй запасной частьну[...] хүн зоной эрилтые гүйсэ[...]гаха.

Соёлой ажаһуудалай [...]лон ажахын хэрэглэлэй э[...] варнуудые үйлэдбэрилгэ[...] хэхэ талаар промы[...]стиин һалбаринууде [...] даабаринуудые хараал[...] тооно гэбэл:

радиопромышленностьда [...] 1,7-1,9 дахин, хэлхээ хо[...]ной хэрэгсэлнүүдэй пром[...]ленностьда — 1,5-1,8 [...] электронно промышлен[...] —1,8-1,9 дахин, химиин [...] мышленностьда — 1,4-1,[...] хин, авиационно, автом[...] на промышленностьда, [...] металлургида, хүнгэн [...] эдеэ хоолой промышлен[...]стиин ба электротех[...] промышленностиин [...] бүтээлгэдэ—1,4-1,5 дахин, [...]бор бүтээлгэдэ, барилгын [...]териалнуудай промышлен[...]да 1,3-1,4 дахин, ой модо[...] целлюлозно-саарһанай [...] модо болбосоруулгын [...] мышленностьда —1,2-1,3 [...]

Загаһанай промышлен[...]да эдеэнэй загаһанай [...] дагдаха продукциин (тэр[...] до консервэнүүдэй) хэмж[...] 10-12 процентээр ехэ болг[...]

Загаһанай продукциин [...] сортимент саашадань үргэ[...]хэ, шанарыень һайжаруу[...] амиды болон хүргэдһэн [...] гаһа, мүн загаһанай нюрга [...]лон кулинарна зүйлнүү[...] сонгоогдомол ба хатаама [...] гаһа, загаһанай филе [...] полуфабрикадуудые ехээр [...]гадаг болохо.

СССР-эй эрьенүүдтэ [...]ладаг далайн районууд [...] орон доторхи уһануудта [...] гаһа үсхэбэрилэн олошор[...]ха, тэдэниие хамгаалха [...] һайжаруулха. Сөөрэмүүдтэ [...] догуурха, нуур болон [...]най ажахынуудта загаһа [...] бэрилгые түргэнөөр хүгжө[...] эдэ ажахынуудта продукц[...]лэдбэрилгые 1,8-2 дахин е[...] Хэхэ. Дэлхэйн океанай [...] хубинуудтахи биологи[...] баялигые зүб һайн үндэ[...] шэнжэлхэ, ашаглаха хэрэг [...]гэдхэхэ.

Загаһа олзоборилдог [...] дые бүтээсэ ехэтэй шэнэ [...] нануудаар хангаха, судн[...]дые техническэ талаар [...] һэнэй, загаһа бэдэрэлгын, [...] маралгын үрэ ехэтэй [...] приборнуудаар, загаһа ба[...] зэбсэгээр, олзоборилгын [...]лон технологическа түхэ[...] гээр хангаһанай ашаар [...] һа барилгын флодые һа[...] ашагладаг болохо, тэр[...] түлишөөр, амһартаар [...] бусад материалнуудаар [...] соонь хангадаг байха, [...] рилалгын ба портнуудта [...] нануудые ажаллаха бол[...] хорооха.

Гол түлэб ажалай бүт[...] дээшэлүүлһэнэй үндэһэ[...] лэдбэрилэн ургалта түйл[...]

Нютагай промышлен[...] продукциин хэмжээе [...] хин шахуу ехэ болгохо, [...] варнууд болон эдлэ[...] шанар ба ассортим[...] һайжаруулха. Уран [...] олзоборилго хүгжөөхэ.

Нютагай түүхэй эд [...] материалнуудые, пром[...]на ба хүдөө ажахын үй[...]риин хаядаһануудые [...] арадай хэрэглэлэй эд [...] нуудые болон промы[...] эдлэлнүүдые ехээр бүтээ[...]лохо. Нютагай минер[...] түүхэй эд улам ехээр абах[...]за, сорго болон бусад [...]зын ургамал ургуулаи, [...] эд болгон ехээр [...] Түбхын түрүүндэ инвалиду[...] пенсионернүүдэй, тэрэш[...] ургаса харууһалха, [...]гүй хаһада хүдөөгэй [...]ной ажалые хэрэглэн, [...] байгаад хүдэлмэрилхэ [...] дэлгэрүүлэн хүгжөөхэ.

(Түгэсхэлынь үглөөдэрэй номерто гараха).

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи нюурта. «КПСС-эй Центральна Комитедэй Политбюро» —ТАСС-ай фото-мэдээсэл. «Л. И. Брежнев Али Мухаммедтэй уулзаба» — ТАСС-ай материал. «Буряад ороной ажалшад партиин политикые халуунаар дэмжэнэ» — материалнуудай суглуулбари.

Хоёрдохи нюурта. «1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд».

Гурбадахи, дүрбэдэхи, табадахи, зургаадахи, долоодохи нюурнуудта. «1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд» (үргэлжэлэл).

Наймадахи нюурта. «1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд» (түгэсхэл). «Бүмбэрсэг дэлхэйн һонин» — ТАСС-ай корреспондентнүүдэй тобшо мэдээсэлнүүд.

САГАЙ УЛАРИЛ

Сэлэнгэдэ, бүрхэжэ байха, зарим нютагуудта багаханаар саһан орохо, баруун-хойноһоо секундын 5—10 метр хүсэтэйгөөр һалхилха. Үдэртөө 7—12, хойто районуудта 18 градус хүрэтэр хүйтэн болохо.

Улаан-Үдэдэ шииг нойтон орохогүй. Баруун-хойноһоо секундын 5—10 метр хүсэтэйгөөр һалхилха. Үдэртөө 10—12 градус хүйтэн байхаар хүлеэгдэнэ.

Мартын 6—7-ной үдэрнүүдтэ бага үүлэтэй байха, шииг нойтон орохогүй. Баруун тээһээ секундын 5—10 метр хүсэтэйгөөр һалхилха. Һүниндөө 22—27, үдэртөө 6—11 градус хүрэтэр хүйтэн байхаар багсаамжалагдана.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 —«Время» 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 10.05 —Н. Песков. «Түрэл орондоо тангариглаха» гэһэн кантата. Бүхэсоюзна радиогой ба түбэй телевидениин хүүгэдэй Эхэ хоор гүйсэдхэхэ. 10.30 —«Одохон» — хүүгэдэй киноальманах. 11.20 —«Мэдээжэ аад, юрэ бусын юумэн». 12.20 — Шэнэ һонин. 15.25 — Дамжуулгын программа. 15.30 —Шэнэ һонин. 15.50 — «Үглөөдэрэй таряан» — баримтата фильм. КПСС-эй Тамбовско РК-гай секретарь К. И. Сабетов тухай. 16.20 —«Ород хэлэн». 16.50 — РСФСР-эй арадуудай Үбэлэй VII Спартакиада. Коньки, Эхэнэрнүүд. 5000 м. 17.20 — Хүгжэм. 19.00 —«Олон түмэнэй ленинскэ университет». «Хүдэлмэришэн ангида найдамтай халаан бэлдэхэ» Залуу хүдэлмэришэ[...] хүмүүжүүлхэ талаар КПС[...]эй Ленинград хотын Ва[...]островско РК-гай ду[...] шэлһээ.

Улаан-Үдэ. 19.30 —«[...] хоорондын шэнжэлэл».

Москва. 19.45 —«М[...]дэр — түби дэлхэйдэ».

Улаан-Үдэ. 20.00 —[...]гал» —мэдээсэлэй програм[...]ма.

Москва. 20.30 — [...]на һолжоролгоор [...] чемпионат. США-һаа [...] жуулга. 22.00 — «[...]мя». 21.35 — «[...] дүүд, дуулая!» — [...] жэмтэ дамжуулга. 23.35 [...] «Мүнөөдэр — түби [...]дэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАМ[...]

Улаан-Үдэ. 18.00 —«[...]нии нүхэр — хүгжэмэ. 18[...] — Соносхолнууд. 18.50 [...] «Хүн бүхэндэ хэрэгтэй [...]бан».

Москва. 19.30 — «[...] бүридэнь — наран!».

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕВ.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. ЛЕНИНА, 35, редактор—2-54-54, приемная —2-54-93, зам. редактора—2 68-08. зам. редактора—2-62-62. отв. секретарь —2-50-52. секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-60-91, пропаганды—2-56 23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства —2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, н.-ф. машин—2-34-05, перевод—2-54-93, писем и селькоров —2-67-81, корректорская—2-35-95, машинное бюро—2-57-63, фотолаборатория—2-33-61, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств полиграфии и книжной торговли.
Н-01459. Заказ № 54. Индекс 5901.